

Bibliothèque numérique

medic@

**HIGHMORE, Nathanael. Nathanaelis
Highmori exercitationes hasce
medicas de passione hysterica et de
affectione hypocondriaca**

s.l., 1660 (circa).

exercitationes dua nathanaelis
Highmori. Oxoniae ap. Lichfeld. 1660

241

Complet à l'acception du
Frontispice - Juin 1577

Nathanaelis
Highmori exercita-
tiones Duæ, 1. de passione
hystericâ: 2. de affectione
hypocondriacâ. amstelodami,
Commelin, 1660 in 12.

13

10

11

ALMÆ MATRI
OXONIÆ CELEBERRIMÆ ACADEMIÆ
ORNATISSIMISQUE VIRIS,
THOMÆ BARLOW
REGINENSIS COLLEGII PRÆ-
POSITO DIGNISSIMO,

ET,
RADULPHO BATHURST

MEDICINÆ DOCTORI
ET COLLEGII Sca. ET ILL. DE PARIS. ILL. ET
DIVIDUÆ TRINITATIS SCOLARII
CICERO ORNATISSIMO;

SIBI MULTUM COLENDI
EXERCITATIONE
HASCE MEDICINÆ

DE
PASSIONE HYSTERICA;

ET,
AFFECTIONE HYPOCHONDRIACA.

Amoris ergo officiose & ex

Animo D. D. D.

Nathaniel Highmorus.

LECTORI CANDIDO.

Affectiones istæ (Lector Amice) non minus doctorum ingenia, quam laborantium corpora diutissime cruciavere. Neque adhuc difficultates hæc solertissimorum extricavit industria, quin animus veritatis avidus in abstruso adhuc & tenebris versatus, qua si in luto hæreat; nec incassum minus satisfactionem, quam remedium ægrotus in discordantibus multorum opinionibus quæsierit: uti cuius morborum phænomena perlustranti, eaq; serio cum causis in scriptorum paginis designatis conferenti, erit manifestum. Mirum sane non est tot miseros, misellasq; cujusvis ætatis, sexus ac conditionis, morbos hosce tam pertinaciter, ad Medicorum usq; opprobrium, afflicti: cum neque pars affecta, nec causa morbi immediata rite cognita remedium direxerit. Uterus ac Lien in affectibus his male semper audiverunt, quam injuste autem facile erit ostendere. Quod ad primum spectat, non alia inducti ratione utrum accusant, quam quod saminæ solum affectui huic sint obnoxia, aut quod motum per obscurum in paroxysmis sentiant in abdomine; cum interea cæterorum symptomatum & causæ, & partes, à quibus immediate effluxerunt, negliguntur aut ignorantur. Neque minus erronea est ista Lienis Hypochondriacorum accusatio. Multum sane illorum miror ingenia, qui partis alicujus delicta & errores tam perspicue designare poterint, cum de officio

Ad Lectorem.

officio & usu illius nihil certi constat: Cum itaq; prioris ævi scita erronea de usu ac vitis partium, morbos hosce prolixiores potius ac rebelles magis reddiderunt, curamq; difficilem in annos sæpe, quandoque ad vitæ usq; terminum protraxere: quod in scriptis reperire non potuerim, diligentiori scrutinio in vivis spirantibusque exemplis perquirere statui. Diu itaq; morborum symptomata, eorumque varia perpendens phænomena: cum motum illum in hysteriarum abdomine, non ab ascendente utero, sed à descendente diaphragmate profluxisse; læsamque respirationem pulmonum infarctuum, non uterum effecisse animadverti: Lienisque structuram cum officio non convenire, nec locum pro hypochondriacorum fluctuationibus ac murmurationibus in illius angustiis reperiri, & ventriculum semper fuisse inflatum, cum pertumidum medici damnarent lienem, ab alio fonte emanasse symptomata intellexi. Quod itaq; crebris observationibus sedulo sum exploratus hic in medium proferens doctiorum examini submitto; & quod nostra assequi non poterit imperfecta observatio, à felicioribus sequentis ævi ingeniis in apicem proferri exoptamus. Quos si ad penitiorum veritatis indaginem hoc nostro labore incitaverim, & ægrotis rei que publicæ medicæ pergratum opus me exegisse reor.

N. H.

INDEX CAPITUM.

Exercitatio Prima.

CAP. I. <i>Particularis morbi Historia,</i>	Pag. 1.
CAP. II. <i>De causis affectus hujus uterini, secundum authores tam veteres, quã neotericos.</i>	9
CAP. III. <i>De parte affecta, & morbi definitione.</i>	22
CAP. IV. <i>De morbi causa continente & antecedente,</i>	36
CAP. V. <i>De iuantibus quomodo mali causam illustrent,</i>	41
CAP. VI. <i>Quae in affectu hoc nocent, morbi causam denuntiant,</i>	47
CAP. VII. <i>Quomodo passiones affectum hunc incitaverunt,</i>	53
CAP. VIII. <i>Cur femina solum hoc cruciantur malo,</i>	61
CAP. IX. <i>Quare in omni sanguinis fusione & febribus non invadit hystericus paroxysmus,</i>	67
CAP. X. <i>Quomodo spiritus animales in cerebro & nervis repositi in sanguinem</i>	<u>cast-</u>

Index Capitum.

- caterosque humores & in copulentiora
musculorum corpora agere poterint. 69
CAP. XI. Quomodo spiritus hi designa-
tas partes petunt, 72

Exercitatio Secunda.

- CAP. I. Particularis morbi Historia, 81
CAP. II. De parte affecta, 91
CAP. III. De Affectionis Hypochondri-
ca Causis. 99
CAP. IV. De Lienis usu & officio, 111
CAP. V. De succo Acido seu Melan-
cholico, 134
CAP. VI. Historia cum causis exami-
natio, 149
CAP. VII. De juvantibus in Hypochon-
driacis affectibus, 166
CAP. VIII. De nocentibus in Hypochon-
driacis, 175
CAP. IX. An chalybs in Affectione Hy-
pochondriaca Utilis sit? 178

Πνίξ ὑστερική.

*Suffocatio uterina, sive
strangulatio ex utero.*

EXERCITATIO PRIMA.

CAP. I.

ASSIO Hyfterica, si-
ve ex utero suffocatio
est affectus fæminis
familiaris, quo suf-
focari & quasi stran-
gulari videntur. Qua-
si ab utero seu parti-
bus fæmineis causam suppeditantibus,
B
dira

dira hæc mirandaque symptomatum cohors ortum peteret.

De nominis Etymo parum solliciti, hic non multum litigabimus uti nec morbus, an symptoma fuerit hæc passio. Sed ut clarius atrocissimi hujus affectus innotescat natura; cum non minus sit in accidentibus mirabilis, quam in symptomatibus varius, ut in expertis sæpe suspicionem numinis præbuerit, historiam ejus brevi sic depingendam curavimus.

Affectus hic sive symptoma plures actiones lædens in Temperamentis pæne singulis, præcipue autem cholericis, ad iram pronis & otio educatis, in quibusvis ætatibus virginibus, præcipue calidioribus, veneri pronis, viduis vetulis, etiam pregnantibus cacochymicis, & puerperis cernitur. In juvenibus plerumque desinit cum parere incipiant. In senioribus si diutiùs duraverit propter cacochymiam vix curatur, in pregnantibus & puerperis periculosum valde habetur malum.

Statis nonnunquam affligit periodicis, certosque circuitus nunc annuos, nunc quovis mense, septimana qualibet, aliquando

liquando singulis redit diebus. Nunc vagus, prout externis accidentibus, insueto aere, vel passionibus commoveantur humores, nunc crebrius, nunc rarius paroxysmo nunc brevior nunc longior in misellas furit.

Insultus paroxysmi frequenter subitaneus est, nonnunquam verò prænuntios habet magnos, capitis, frontis maxime, temporumque dolores, aurium tinnitus & pulsationes, tristitias, cordis tremores, aliquando durabiles fatis, nunc cito rursus evanescentes, cibi fastidium, aspectum tristem, ac faciei pallorem, spontaneas lassitudines, vagosque in artubus dolores.

Paroxysmo invasuro graviora ingruunt symptomata, excruciantque cordis gravitas insignior, animalium actionum omnium torpor. In ventre infimo, præcipue sub Hypochondriis, globi ascendens motus Diaphragma impetuose comprimit. Ructus, oscitatio, pandiculatio, respiratio brevis ac crebra & tandem nulla, morbi adventum monstrant: Cordis inde palpitatio fit

vehementior, pulsus imminutus aut nullus. Per gulam quiddam respirationem intercipientes ascendere sentiunt. Mox brachiorum crurumque varii motus convulsivi, distortionisque capitis ac manuum stupendæ, gesticulationes miræ, desipientia, fletus, risusque alternatim insequuntur, frontis temporumque venæ turgescunt, totaque facies aut summè rubet, aut tandem livescit. Oculi inversi sunt, palpebræ frequenter debiscentes totum oculi album ostendunt, dentes arctissimè cohærent, ac inter se colliduntur; cervicis vasa, venæ scilicet & arteriæ distenduntur; vox ut in strangulatis aufertur nihilque nisi gemitus & suspirium est; etiamsi vehementer inclames, non sentiunt. Sensus interiores omnes abolentur, simul & exteriores: finito paroxysmo, aliquando ipsis nihil ignotum erit, nonnunquam omnia circa ipsas acta ignorant: deliria & convulsiones cum syncope, spumâ nonnunquam per os profluente, tragœdiæ huic complementum addunt. Oculi clausi manent vel fixi. Totumque corpus refrigeratur adeo, ut per dies

dies aliquot non raro inter mortuas enumerentur. Tandem suspiriis altis emissis, fletu sæpe largiore accedente ad sese redeunt.

*Paræus lib.
de hominis
gen. c.
46.*

Sternutatio si superveniat citò paroxysmum claudit.

*Schenkius
obs. c. 288*

Placato paroxysmo, de angore cordis capitisque gravedine conqueruntur. languidæ corpore, viribusque destitutæ per dies aliquot insequentes jacent.

Quæ juvant, aut levamen saltem aliquo modo inferre videantur, sequuntur sic a medicis enumerata.

Abdominis utinque compressio, vel à fasciis valida constrictio, usque ad paroxysmi finem plurimum juvat; sicuti et graveolentia naribus, pudendis autem suaveolentia admota. Aquæ frigidæ haustu largiori sæpe a Paroxysmi vehementia liberantur. Frictiones extremarum partium, ligaturæ dolorificæ clysteresque revellentes multum professe videntur. Aquæ spirituosæ, theriacalis scilicet, Epileptica Langii, et hujusmodi simplicibus calidioribus,

B 3

vapores

vapores ac flatus discutientibus medicata, maximè accessionem minuunt; atque ideo Bezoartica omnia maximo cum emolumento exhibentur.

Quæcunq; sanguinis orgasmum concitatioem restringunt tenuioresque ejus partes increassant, & ad debitum temperamenti statum reducunt, contra illius impetum maximè valent.

In ipso paroxysmo, sanguinis ab extremis artubus detractio manifeste levat, eaque reiteratâ solâ, sepissime insultûs vehementiam fuisse fractam, motusque convulsivos profligatos vidimus cum cætera omnia remedia nihil profecere.

Sunt & quæ extrinsecus adhibita paroxysmi furorem irritant, vel insultus adventum accelerant, & durationem augent: Ita suaveolentia vel in accessione vel extra ferre nequeunt, imo sæpe horum solummodo odore recrudescit malum. Quavis vehementi passione commotæ, vel ad iram, timorem, amorem, aut si nimium calore æstatis hypocausi violentiote subitò infervescant, aut frigore intensiori diu pori constringantur corporis, passio hæc incitatur.

Extra

Extra paroxysmum, dorfi doloribus, capitis gravedine ac distentione, partium extremarum cruciatibus fumisque calidioribus faciem ac caput petentibus vexantur. Aliquando laxatis articulorum ligamentis, motus vel impeditur, aut cum fragore quodam efficitur; palpitationes cordis sæpissime molestant, murmura ac rugitus frequentissimè sub Hypochondriis exaudiuntur: nunc frigidæ, nunc calidissimæ auræ ascensus per dorfi longitudinem nonnunquam rapidissimus percipitur. Et si diutius duraverit intemperies, & accessionum frequentia supervenerit; etiam extra paroxysmum actiones læduntur animales, & vel memoriâ abolitâ, aut diminutis cæteris animalibus actionibus insipientes exinde redduntur.

Sunt & alia symptomata huic cognata, maribus æque ac fæminis communia; quæ ut historiam hanc perficiant, sic ad causarum detectionem inservire poterint. Suntque Epilepsia, Convulsio, Incubus & affectio Hypochondriaca. In quibus præter motus convulsivos, in paroxysmo adsunt suffocationis

focationis metus , faciei livor , venarumque ejus summa distensio , respirationis interceptio , thoracis laterisque maxima compressio, quibus manus ut dolentibus semper admovent. In singulis vero hisce symptomatibus non omnia enumerata reperiuntur signa, sed in omnibus quædam inveniuntur, à quibus atroci huic affectui cognationem vendicent.

Absoluta sic morbi historiâ , quæ & futuri & præsentis paroxysmi signa illustravit pathognomica , quibusque remediis contemperatur symptomatum furor, quibusque incitatur , designatis , facile erit hinc & partem affectam & mali authorem seu causam investigare.

De

CAP. II.

De causis affectus hujus uterini, secundum auctores tam veteres quam neotericos.

Quia affectus hic muliebris est, uterum mali authorem esse penè unanimo consensu contendunt Medici, quem feminis corrupti, aut sanguinis menstrui vapores sursum ferentes, motus in ventre ascendentis globi æmulantur: Diaphragma, respirationis organa, ipsumque cor inde violentâ compressione oppugnantur, & suffocatio seriò meruenda est, tandem succedunt Syncope, cordis motus, ac pulsus abolitio.

Alii hanc uteri in Diaphragma violentiam suspectam habentes, ad vapores, à feminis aut menstrui sanguinis in utero corruptela, malignos recurrunt;

B 5

qui

qui prout in diversis elevati distribuuntur partes earum actiones lædunt. Ubi ad cor ferantur, ejus actiones prosternunt, ac spirituum influxu ad extrema inhibito, totum extra frigidit corpus, facies pallescit, pulsus imminuitur, imo Lypothymia et Syncope sequuntur.

Neque cerebrum diu a vaporum furore ascendentium est immune, sed venenata illorum qualitate consternatum spirituum fluxus animalium prohibetur sensus & motus omnis læditur, thoracis actio & Diaphragmatis impeditur, & respiratio redditur difficilis: Eodem modo quo dormientibus Incubo vox intercipitur; sensus tam interni quam externi depravantur, motusque incitantur convulsivi.

Carolus Piso motus convulsivos in hoc affectu non a vaporibus, sed a repletionem cerebri ex proluvie serosa emanari putat, cum scilicet a repletionem serosa in latus distendatur cerebrum ac sese brevius efficiat, totum genus nervosum ad se trahere, atque sic motus illos inordinatos edere constantesque inde rigores in Hysteriis inveni-

niri autumat. Recentiores vero cum ad membrorum motum, nervos solum pro spiritibus vicem supplere canalium, quibus aliis partibus transferantur & musculos immediate partes movere singulas intellexerunt; hujusmodi nervorum à repletionem contractionem, non minus quam Hippocratis inanitionem à causarum exclusione classe.

Hecstiterus affectus hujus causam, nec à viri contubernio consueto omisso, ut in viduis, nec a feminis corruptione in vetulis, quæ virorum concubitu nunquam gavisæ sunt, admittit, neque minus cordis refrigerationem, vel alterationem, vel fugam ad extra, vel revocationem ad intra caloris, factam damnat. Quin nec dissipationem spirituum, aut vitalis humiditatis (cum citò excitentur) fieri contendit. Ob cerebri vero & cordis quietem effici concludit. Cor autem ventriculos, ne virus Hystericum ingrediatur, contrahit, à pulmonibus aerem non repetit, sed humor vitalis quasi coagulatus immobilis in ventriculis latitat, pulmones & thoax ad motum non sollicitantur, à cerebro

cerebro vim moventem non flagitant ; Cerebrum à veneno confternatum cesfat à motu: prout membrorum horum arces dispositas reperit , ita suas actiones dirigit venenum. Non autem a reatu omnino uterum excusat , sed ad spasmodicam affectionem ejus errorem accedere opinatur , quæ si reliquis connatis partibus nervosis communicetur, affurgunt & illæ in hostem. Primò abdominis, mox thoracis partes musculosæ tenduntur, respiratio hinc difficilis, mox impedita fit, medicamentis vero dissipantibus absumuntur vapores , ac uterus ad locum redit proprium.

Quod ad matricis spectat motum five proprium (quasi animal foret, uti narrant cogitasse Platonem) five a vaporum inanitione (unde appetitu humidum sursum ferri uterum vult Hippocrates) five à plenitudine (ut mavult Galenus) five à vaporibus ac flatibus incitatum, cum ascensus cujusdam quasi globi in ventre inferiore Diaphragma prementis, paroxysmi hujus semper fit comes crudelis , nefas erit jam Mulierculis non consentire, motumque hunc ac mali totius causam non ascribere

bere utero, præsertim dum tota penè medicorum cohors illarum insomniis adstipulatur.

Uterum vero hujus erroris fuisse conscium admittere nequeam. 1. Quia affectus hujus symptomata ab aliis dependere causis videntur, ut fusiùs infra demonstrabitur. 2. Quia talis motus quo Diaphragmati vim inferri videant, utero non competit. 3. Si motus iste ascendens cujusdam in ventre infimo non sit matricis, nulla cogit necessitas, ut cor aut cerebrum aliasve partes a vaporibus uteri malignis periclitari, mitandorumque omnium symptomatum authorem fuisse concedamus.

Motus vero iste utero non competit. Quia omnis motus locomotivus (qualis iste uteri, secundum Hippocratis, Platonis, Galeni & aliorum placita, si quis sit, foret) per fibras nervosas parti movendæ, alterique mobili affixas efficitur; quibus contractis mobile ad immotum trahatur. Neque ullo modo ultra fibrarum principium, seu immobile illud quod movetur, progredi poterit. Uterus autem cum sit pars corporis membranosa inferioribus duobus vinculis

culis, totidemque superioribus, regioni propriæ affixa; nec se movere, nec à ligamentis ultra sphæram attrahi poterit. Accidit vero nonnunquam aut laxatis malèque dispositis superioribus vinculis, propria uteri gravitas deorsum tendat; laxatis etiam inferioribus, arrodente vapore incitata superiora fursum trahere uterum certum est. Ultra vero partem, cui & ipsa affiguntur ligamenta, matricem attollere nequeant. Vincula superiora, cum ossis Ilei lateribus annectantur nequaquam ad septum usque auxiliaribus hisce uterum adigere poterint: quia ultra fibrarum originem nulla datur trahendi potentia. Os vero Ilei infra septi stationem multo deprimitur.

Neque magis à flatibus inclusis elevatus uterus quàm à motu proprio aut gravidatione in puerperis aut ventriculi & coli inflatione offendit. Ad ventriculû usque extensa matrix in gravidis, nec talem edit motum, nec tam atroces generat affectus. Inflatus ventriculus Diaphragmata forsan premit, motum ejus liberum aliquantisper restringit; non respirationem tollit, aut convulsas

fas relinquit. Medicorum observationes de uteri inflatione & hydrope, severiori scrutinio examinentur, & stupendas ejus extensiones ulnas nonnunquam binas vel tres excedentes, cum variis humoribus inclusis, iisque putrescentibus, non tamen symptomatum horum suffocationis aut ascendentis globi, conscias inveniemus.

Senectus hujusmodi pressus angustis, uterum suis vinculis restrictum, regioni propriæ affixum reliquit, & Testiculos famineos (qui laxius pendent, nec alicui arctè alligati, ut uterus) hujus mali motusque reos arguit. Qui a seminis corrupti vaporibus inclusis elevantur, & ascendentes septum violarunt, ac respirationem lædunt. Opinione & observatione Riolani suffultus, qui Anthropograph. Lib. 2. Cap. 34. Scribit se in Hystericis virginibus deprehendisse testes pugno grandiores, fetoso semine turgentes, quinetiam Tubam uteri amplificatam & valde dilatam.

Qui vero in dissectionibus versatus anatomicis testiculorum structuram & situm accuratius perpenderit, & illos
etiam

etiam regionibus propriis affixas & immobiles inveniet. Neque major in illis reperitur levitas, quam in utero, ut inflati septum violare poterint. Vapores inclusi partes illorum distendere ac intumescere, non loco movere possunt : ut ascendant globi instar. Neque semper in hoc affectu semen invenitur corruptum. Juvenulæ nuptæ quæ plures ex viri contubernio proles susceperunt, vel in mediis virorum amplexibus hujusmodi sæpe cruciantur symptomatibus.

Nec minus injustè sanguis accusatur menstruus, licet retineatur. Non enim in gravidis per novem menses detentus nec in quibus ad annum viceffimum & ultra fluxus hic expectatur, symptomata hæc concitat. Alios vero, rectè accedentibus mensuis, Hæmorrhoidibus identidem ubertim fluentibus, quibusque singulis quatuordecem diebus fluxus iste irritatur, ab atroci hoc affectu etiam vexari, medicorum observationes & frequentior experientia abundè testantur. Non itaque à retentis mensuis generatur.

Prædictis non acquiescentes ulterius objiciunt ;

ciunt ; licet semen in utero aut vicinis
vasibus non corrumpatur , neq; sanguis
menstruus retentus sit, ut eo nomine pu-
tredinem acquirat, unde vapores vene-
nati vitalia ac cerebrum oppugnent ;
humores tamen illic congesti peculiari
modo corruptionis à peculiari uteri
substantia nato, malignitatem induente,
putrescere & ad partes nobiliores vapo-
res malignos transmittere poterint.
Quasi connata & naturalis in utero foret
malignitas, quæ humoribus putrescenti-
bus hoc contribueret venenū. Humores
in aliis corporis partibus corrupti, vel
sanguis seu bilis, aut pituita, talia non
generant symptomata, sed peculiaris u-
teri substantia illud quod Phlegmonem
duntaxat in aliis partibus efficeret, hic
in venenū cōmutat. Sed hic rationē af-
ferre debeant quare malignitas illa na-
turalis sine humorū accessione perpetuos
non evomat vapores : aut quomodo pa-
roxysmi fit intermissio, aut quare sexus
muliebris totus crudeli huic non sit ob-
noxius affectui ? in singulis enim uteri
peculiaris ista reperitur substantia, nec
desint humores qui malignitatē istā in-
duant; a singulis lunare non solvitur tri-
butum

nec causa nec materia defunt , solum effectus desideratur , omnes crudeli hoc carnifice non cruciantur. Pereant itaque & hæ claudicantes Hystericorum symptomatum hypotheses, nec majorem antiquorum insomniis invenient gratiam.

In Hepatis Anatomia a Dre. Glissonio nuper edita aliam hujus affectus rationem invenio. Ubi uterum partem principaliter esse affectam statuit ; motum vero illius ascendentis quasi globi in ventre , & suffocationem ab illo proficisci non posse indicat. Sed vel per sympathiam , vel a vaporibus ab utero elatis Musculi abdominis affecti, ut malum excutiant, vehementi nisu contrahuntur , intestina fortiter comprimunt , tantaque violentia sursum adigunt ; ut Diaphragma inde motum suum deorsum versus expedire nequeat, unde suffocatio advenit : motum verò illum seu tumorem ascendentem in ventre, esse duntaxat partium quarundam musculorum abdominis peculiarè mobilemque convulsionem, nempe in uno aliquo musculo, aut nonnullis illius fibris arbitratur; adeo ut convulsio ejusmodi

ejusmodi ab his in illas ejusdem musculi aut alterius fibras reptet, & quoniam fibras quas obsidet instar nodi aut tumoris attollit, locumque varie mutat, inde factum ut tum ægræ tum alii tumorem hunc mobilem sentientes matrici hanc loci commutationem adscribant.

Motum vero illum in ventre Hystericarum, atque inde suffocationem, à particulari musculorum abdominis convulsione provenire non posse arbitramur.

1. Quia Musculorum fibræ in abdomine dum contrahantur, in tumorem se attollere nequeant, contractæ enim distenduntur in latus, breviores & rigidæ fiunt, suisque affixæ terminis, extrorsum non impelluntur, sed omnia introrsum adigunt, simulque & ipsæ deprimuntur, atque ideo ut in tumorem seu nodum talem convellantur, illarum potius relaxatio quam constrictio requirit.

2. Convulsio fibrarum atque inde motus ille & perreptatio secundum fibrarum reſtitudinem fieri debet à capite versus caudam ejusdem musculi.

Atque

Atque sic tumor ille nobilis vel obliqu; descenderet, si in musculo oblique descendente; vel oblique ascenderet, in oblique ascendente, vel transversim in musculo transverso perreptaret. In re-ctis solum versus Diaphragma ascenderet, qui cum medium abdominis ad latera umbilici utrinque occupent, mobilis illa fibrarum convulsio & tumor solum in medio ventris inveniretur. Admota vero manus etiam in Hypochondriis utrisque inveniri docebit.

3. Motum istum ascendentis globi & suffocationem in expiratione solum sentirent, si a contractione & convulsione musculorū abdominis fieret. Musculi enim abdominis expirationi ancillantur, quorum nisu & contractione inspiratio omnis intercipitur, viscera inferioris ventris comprimuntur: & abdomen decidit ac detumescit, sed tumorem illum, dum inspiret ægra, altius ascendere admota manus docebit; dum scilicet septum continuatā sui ipsius contractione viscera inferiora, ventriculum scilicet inflatum deprimat, & intestina, tunc abdomen attollitur & ventriculus inflatus cum intestinis tumorena

morem efficit in hypochondriis ; ut a qualibet i epti contractione novâ, ultrâ ascendat, & quasi movere quidquam cernatur. Ergo non a contractione Musculorum abdominis producitur.

Motum hunc, inspirante ægrâ, fieri diximus à contractione & descensu diaphragmatis, cujus motus obscurus continuò deprimit intestina & ventriculum, licet inspirare non cernatur ægra ; imo omnem respirationem planè intercipi videtur, & inde suffocatio insequitur quia contractum & quasi convulsam septum contractioni musculorum abdominis non cedit, adeo ut nulla fiat fuliginum exspiratio, aut pulmonum a sanguinis spirituosâ infarctû lacunatio, nulla contemperantis aeris novi admissio, unde necessario sequitur suffocatio.

Causarum hujus mali catalogum, à peritissimis tam antiquis quàm recentioribus prolatum medicis, habetis ventilatum. Neque tamen quamvis morbi historix quadrantem, aut ejus phænomena soluturam invenio: quas itaque in damnatarum locis substituimus subsequens demonstrabit enarratio.

C A P.

CAP. III.

*De parte affecta, & morbi
Definitione.*

MAli causam descripturus, definitionem primo expediam, partemque affectam designandam esse necesse est.

Passio hæc (Hysterica dicta) est strangulatio à nimio sanguinis subtilis ac flatulenti in pulmonum vasibus cordisque thalamis, infarctu orta: Quo pulmones motum sequi thoracis & Diaphragmatis inhabiles, ac cor suos sinus ab infarctu illo pleniori, per pulsus, licet frequentiores, liberare ineptum redduntur. Atque hinc necessario insequitur primo dyspnoea, & inde suffocatio, quam ut effugiat natura, facultatem invitat animalem, quæ ne simul cum vitali pereat; spiritus suos copiose licet inordinate & irregulariter emit, qui sic profusi, motus tales irregulares, quos convulsivos vocant, excitant.

Definitio

Definitio hæc descriptiva ex morbi historia examinata, & affectam partem, & morbi symptomatumque causam facile monstrabit. Quæcunque enim causa huic assignabitur, & omnibus vel plerisque historiae observationibus non responderet, eam ex sufficientium causarum catalogo delendam esse judicamus.

De parte affectâ garrulam satis inter Authores foveri controversiam superiores paginae retulerunt, quorum opiniones ut claudicantes & historiae morbi non respondentes repudiavimus. In definitione verò statuimus partim in atrocissimo hoc affectu, & in paroxysmi furore præcipuè laborantem esse pulmones, cordique contermina vasa. Pulmones sanguinis flatulenti, tenuioris subitoque rarefacti infarctu gravati, à septo ægrè sollicitante, moveri non poterint. Cordis thalami & auriculæ, copiâ irruentis sanguinis inflati, per pulsus laboriosè licet reperitos lacunari nequeant. Hoc ipsum prænuntiæ indicant tristitiæ cordis anxietas, tremor, palpitatio, pulsus

Pars affecta in Hystericis.

pulsus frequentia, debilitas, intermissio, & tandem quies, cum motus cordis planè defecerit, Lipothymia & Syncope. Pulmonum gravitas & ad motum ineptitudo, anhelitus graves, suspiria alta & frequentiora, thoracis quasi compressio, & in gulam ascendentis cujusdam respirationem planè intercipientis sensus; ac labor diaphragmatis sollicitus, quo onere isto gravatos pulmones liberet, partes hasce laborare demonstrant: cum enim pulmones adeò infarcto sanguine graventur, ut à motu thoracis & diaphragmatis ægrè attollantur, quasi quidquam in gula ascenderet, querentur misellæ: cum revera ipsi pulmones ob pondus insuetum movere, & ob quietem aerem admittere nequeant, Actiones hæ læsæ, propria & pathognomica Hystericæ affectionis signa, locum affectum seu proprium morbi subjectum enodant; utrumque à reatu prorsus excusant. Præcipuè pulmones affectos esse diximus, dum verò incensus suam sanguis extendit tyrannidem, in singulas penè corporis regiones diffusus dominium exercet; dum in pulmonibus sistatur motus
ejus

ejus circularis, vasibus illorum sanguine jam copiosè infarctis, cordis dexter ventriculus lacunari nequit. Sed obice hîc sanguini objecto, jam ebullienti, in vasa refluit majora, truncum Cavæ descendentem, & jugulares, quæ ab arteriis continuatis istibus successivè adimplentur, capitique vasa distendit multum, ac inde primo gravedines, dolores insignes, ac pulsationes efficit, deinde faciei, frontes, ac colli tument venæ, totaque facies ex abundantis sanguinis æstuantis profluvio rubet maxime, ac tandem livet. Neque aliter sese habent malo hoc laborantes, quàm si funibus strangulatæ forent, eodemque modo spiritus suffocantur & mors ipsa inducitur. Huic idè non rarò supervenit Apoplexia, cum à distensis vasibus spirituum animalium interdicitur profluvium.

Hinc per dies aliquot paroxysmo peracto, a vasorum summa distensione, de capitis gravedine, hebetudine spirituum, angore cordis, & tristitiâ conqueruntur. Oculis etiam caliginem, ventriculo nauseam, & ciborum fastidium, extremis dolores excruciantes, articu-

C

lis

lis debilitatem affert paroxysmus præteritus. In intestinis viscosos humores discutit in flatus; atque hinc rugitus & murmura, dolores in hypochondriis luxuriant acuti. Vnde lien semper male audit, ventriculus & colon flatibus distenduntur, adeo ut & extra paroxysmi farorem, diaphragmatis illarum inflatione impediatur motus, & anhelitus gravis et difficilis reddatur, ut ægre sua munia obeant consueta.

In abdomine quiddam ascendere, & laborantes hystericæ, simul & adstantes opem ferentes affirmant, manus enim admoras strenue attollit & diaphragma comprimit.

Vterum a motu hoc erratico supra vindicavimus; hic ejus *Motus in Hypochondriis. Hystericarum causa.* loco intestini, visceraque abdominis a diaphragmate violenter depressa

substituimus, quæ motum quendam assiduum, quasi cujusdam ascendentis simulant. Qui motus quoniam a diaphragmatis motu dependeat, illius actionem & motum consideremus.

Motus hic diaphragmatis licet modo naturali

naturali & ob finem consuetum (respirationem scilicet) fiat, tamen convulsivus quod immodo est & irregularis, ut infra illustrabitur.

Actio diaphragmatis in respiratione, est partium fibrosarum contractio, quæ extrema ad centrum, & totum summè tensum deorsum feruntur, & substrata inde deprimuntur viscera. Quæ ut spatium sibi congruum obtineant, hypochondria utrinque & abdomen attollunt: thoracis indè cavitas amplior redditur, distenduntur pulmones, & fit inspiratio. Laxatis autem fibris, diaphragma, visceribus & intestinis loca propria petentibus, à musculis abdominis compressis cedit: & inde rursus in thoracis cavitatem impellitur septum, viscera sequuntur, decidunt hypochondria ac pulmones, & fit expiratio.

Ad motum hunc contractionis & relaxationis fibrarum, necessitate cor ac sanguinem refrigerandi incitatur diaphragma, quod ope spirituum animalium perficitur: qui à cerebro in fibrosam ejus texturam affluentes, & alternatim redeuntes, & contractionem, & relaxationem

laxationem celebrant. Dum affluunt spiritus, infarciuntur fibræ, extenduntur in latus, & fiunt breviores: Vnde necessario sequitur contractio. In relaxatione omnia contrario modo accidunt. Motus hujus necessitatem urget sanguis in cordis sinibus summe incallescens, qui in pulmones continua pulsatione ejectus, & inspirato aere refrigeratur, & ampliore conciliarâ cavitate in pulmonibus, jam a septo distentis, uberius è corde exilit. Vasa enim capaciora reddita copiosius sequacem exhauriunt sanguinem, præcipue si ob calorem tenuior, aut ob passionem aliquam concitatio fiat motus. Atque sic quamlibet Diaphragmatis contractionem necessitati huic obedientem, cum in abdominis cavitationem deprimatur, pulmonum distensio, vasorum sanguine & aere repletio, & hypochondriorum elatio sequuntur; depressis enim intestinis attolluntur hypochondria & abdomen. Relaxationis vero comites sunt thoracis & pulmonum compressio, ascendente septo in pectoris cavitationem, & casus hypochondriorum; ita ut Diaphragma sursum ac deor-

deorsum alternatim actum, Motum quendam assiduum ad extra in hypochondriis & abdomine simulare facile deprehendamus.

His ita statutis, causam motus illius in abdomine (quem uteri esse fingunt) & doloris spasmodicam Septi contractionem sequentis, facile explorare possumus. Sanguis enim in cor, ac pulmones impetuosius præter solitum irruens, illorum vasa summe distendit; ut ad Septi relaxationem fatiscere ac desidere (uti solent) nequeant. Sed quolibet pulsu plus a cordis æstuantis sinu arripitur, magisque semper distenduntur, & tandem quasi in gulam ascenderent pulmones tumidi suffocationem minantur. Diaphragma (interim (cujus actio solummodo est fibrarum contractio) calore circa cor ac pulmones (a retentione fuliginum) arcto, irritatum; ne suo deesse officio videatur, fibras suas vehementius ac creberime stringit, & se in abdominis cavitationem qualibet contractione altius deprimat; unde pulmonum vasa, amplificatis lobis, pleniori infarctu distendit. Intestina depressa abdomen & hypochon-

dria attollunt, motumque sic ascendentis, cuiusdam illic æmulatur, tantoque vehementior fit ascensus, quantò violentiore contractione intestina cæteraque viscera compresserit Diaphragma, ut cuilibet, ubi libuerit, experiri licet, si in libera inspiratione manum hypochondriis imposuerit. Continuas has fibrarum contractiones, perpetuâ necessitate sollicitatas, quam brevissimæ & quasi tentatæ interpellant relaxationes, quibus pulmo flatulento, ac ebullienti sanguine infarctus minime cedit; atque ideo brevissima & quasi incepta solummodo exspiratio continuò interrupta, repetitâ contractione simulatur; quæ cum crebra ac parva sit, motus ille in abdomine nunc cessat parùm & quasi descendit, dum brevissima illa instituat pulmonum laxatio; statim verò intenditur, altiusque ascendit, cum deprimitur septum magis, magisque ad motum manum propellit; & hinc quodammodo mobilem tumorem illum sentiunt. Ac tandem cum ultra adigi nequeat septum, irritæque relaxationes ad sanguinis flatulenti expressionem nihil profuerint strictis fibris summè, distentur.

stentum a motu plane desistit, tota aboletur respiratio, & maxime attolluntur hypochondria tumorque ille fixus in latere manet. Donec tandem ut a periculo maxime urgente liberetur Hysterica; facultas animalis (ut nullum immotum relinquat) spiritus ejus in musculos abdominis expirationem facientes (cum inspiratione continuatâ nondû levetur) copiose effundit, qui, contractis fibris, Intestina impetuose, etiam sursum, contranitente Diaphragmate, ad thoracis cavitatem comprimunt, et pulmones distentos, sanguine aeréq; fuliginoso expresso, desiderere cogunt. Inde se contrahit Diaphragma, magnâque fit inspiratio sanguinis conflagrationem & furorem compescens, & sinus cordis rursus lacunant pulmones. Abdominis musculis alternatim constrictis, fit rursus exspiratio, pulmones suum excludunt onus, & in hypochondriis mobile illud descendere sentitur. Hinc alta illa eduntur suspiria, quibus semper terminatur paroxysmus.

Sæpe etiam excitatur sternutatio, quæ si superveniat, bonum esse denuntiat.

aphorismus: idque ut signum & ut causa, fortem enim & excitatam animalem facultatem, & Diaphragma a convulsivâ contractione liberum indicat: ut causa bonum est, quia violentia illa musculorum abdominis contractione, pulmones ab infarctu sanguineo distenti comprimuntur, & facilius magisque ordinatus fit, illorum ac diaphragmatis motus.

Si qui viscosi humores in ore aut glandulis laryngis motus hoc solvantur, à perpusillâ illâ expiratione, quam supra tantum inchoatam non perfectam esse diximus, in spumam efflati per os sæpe profluunt, ut in Epilepticis etiam solent.

Similem huic Diaphragmatis motum, & effectum non dissimilem illi consequentē, in risu profusiore & immoderato videre liceat: qui aliquando tantus est, ut Syncopes & vitæ periculum sæpe inde provocentur; suffocationē, vaporum omnium in capite, ac facie, summam a sanguine repletionem, atq; inde rubedinem insignem, & tandem livorē (symptomata mali hujus pathognomica) concitat; imo ab hoc solum inordinato,

dinato, affectio hæc Hysterica excitatur. Quomodo autem tam tristis effectus a risu ortum habeat inquirendum est.

Risus a motu Diaphragmatis interciso frequenti & quasi tremulo efficitur; quo multiplex & interrupta exspiratio in vocalibus instrumentis modulata sit. Damnum quod animali ab inordinato hoc affectu contingit, enascitur ex motu Septi interciso: cum nondum peractâ relaxatione, sequente alterâ fibrarum constrictione, interrumpitur motus ejus alternus: adeo ut nec exspiratio perfecta, quâ fuligines effundantur, nec inspiratio proportionata, quâ sanguis è corde promatur, & ab aere in pulmones attracto contemperetur, celebratur. Hinc sanguis nimium excandescens, frequentibus è corde pulsibus emissus in pulmonum vasa copiose magis effunditur, quam ut ab interruptâ Diaphragmatis relaxatione depleri poterint. Atque inde restagnans vasibus pulmonum & cordis sinu dextro infarctis, cervicis capitis & faciei vasa æstu-

*Quomodo
risus hunc
effectum ge-
nerat.*

anti sanguine impensius distenta turgent, ruborque perpetuò usque ad livorem auctus diffunditur; in corde suffocantur spiritus & ob quietem incipit grumescere sanguis, atque inde Syncope; In cerebro, à vasorum nimia distensione, spirituum animalium impeditur effluxus; atque sic artuum debilitas, aut motus convulsivus inducitur. In Capite & Cervice autem, quia frequentiores & majores sunt venæ quam in aliis partibus, distensio hæc facilius & gravius discernitur.

Diaphragmatis motu sic perturbato, cerebro etiam cordeque periclitante, ne totum ruat, in consensum vocantur omnes actiones: spiritus animales, ut ab inimico liberentur, impetuosè & inordinatè in omnes partes propelluntur, ac diversos edunt effectus. In corde vehementium contractionum, pulsusque primò inordinati tandem intermittentis, inde tremuli (donec infarctis nimium ventriculis plane cessit motus) sunt authores. In ventriculo inordinatâ fibrarum contractione vomitum causant. Oculorum glandulas & musculos stringentes, lachrymas involuntarias occiosè

piose exprimunt. In musculos nunc hos, nunc illos profluentes, motus causant convulsivos, gesticulationes miras, variasq; partium distorsiones; prout hi vel illi spiritibus distendantur muscoli. Si spiritibus vapores flatulenti etiam adjungentur, pars ita distenta diu rigida & inflexibilis, convulsa manet; donec spiritus illi flatulenti vel externis admotis, aut calore partium naturali discutiantur, aut muscoli aduersi vehementius aeri, in contrarium trahunt. In intestinis humores fundunt, & in flatus attenuant, ut praesens inde saepe augeatur malum. Rugitus hinc, ructus & murmura excitantur, flatusque nunc sub cute repentes, animalis cuiusdam gressum fingunt, nunc instar fulminis prorunt, nunc aquae frigidioris delabentis, jam aestuantis fugam (prout eminus aut cominus a rarefaciente calore distant) mentiuntur; atque hoc etiam extra paroxysmum saepe accidit.

CAP

CAP. IV.

De morbi causa continente
& antecedente.

CAusam itaq; continentem hujus stranguationis, Infarctionem sanguinis flatulenti & serosi, ebullientis in vasibus pulmonum & cordis, esse statuimus. Atque hoc non solum medicorum testantur observationes, sed mali historiã examinatã, nullam aliam admittere causam queat hysterica hæc suffocatio. Inter observatores Medicos, Fælix Platerus obser. de respirationis defectu narrat quandam ante mensium eruptionem hystericis accessibus & sanguinis expuitione semper laborare; cui vena quotannis in manu, & sæpe in pedibus, ut copiose afflueret, aperiebatur, & nisi hoc illi factum fuisset; sanguinem copiose expueret, & hysterica foret. *D. Hechsteterus* in suis obser. historias affert plures Hystericarum; quarum aliæ remoratis mensibus, aliæ

aliæ fluxibus mensum inordinatis, singulis quatuordecim diebus redeuntibus, symptomata hæc perpessæ; solâ sanguinis missione decussatim per artus, eaque sæpius repetitâ convulliva (nihil cæteris proficientibus) terriculamenta profligata fuerunt. *Aretæus* coquam noctu sanam lectum ingressam mane ore a spasmo occluso inventam, vena in pede secta & anti-hysterice sanavit. Ex observatione propria plures cruentâ hâc vindictâ ab immani accessionum ferocitate liberatas; alias ex paroxysmi ipsius furore revocatas novimus. Unam atque alteram mensibus rite fluentibus, sanguinis vero expuitione tempore intermedio, antecedentibus tristitiis, crebris anhelationibus, respirationis interceptione, & quasi syncope tentatas; repetitâ solum sanguinis è pedibus detractioe, pristina restitimus sanitati.

Præterea quotquot hoc confliatæ morbo fato immaturo fungebantur, post mortem dissectæ, capitis, pulmonum ac cordis sinus & vasa admodum sanguine grumosa distenta magis quàm par erat, aut in aliis cadaveribus solet, hoc

in-

infarctu sanguineo suffocari spiritus atque mortem inde accire ostendunt.

Causæ antecedentes internæ & consuetudinariæ quæ continentem efficiunt ac movent, sunt 1°. Sanguificationis vitium, quo tenuior quam par erat generatur sanguis. Sanguis tenuior fit, vel quia serum debito non separetur modo, ob renum vitia, aut impeditâ perspiratione, restrictis poris, quæ semper laborant hysterica; vel quia talis efficitur, & licet abundè serum per urinas aut sudores evacuetur; qui remanserit in venis, dilutus, tenuis & aquosus relinquitur. Hoc accidit à debilitate concoctionis, in hepate (secundum placita Authorum) in ventriculo (me iudice) malè ingestos cibos comminente, Unde partes ciborum fibrosæ & crassiores, sanguinis fibras constituentes, intactæ ventriculi laborem effugientes, in intestina seclusæ, cum excrementis, a Lacteis negliguntur. Sola tenuior spirituosâ nimium, aquosa & dilutior chyli pars arripitur; ex quâ quid nisi serosus, tenuis & dilutus fluxibilisque exoritur sanguis? A debilitate concoctionis non solum tenuitatem
ob-

obtinuit, sed & flatus adjunguntur: quibus laxas magis distendit partes, etiam non incitatus sanguis: cum verò a calore externo aut passionibus commovetur, fulminis instar evolat, discutit ac penetrat; Atque sic ventriculi vitio & tenuis & flatulentus efficitur sanguis, quibus auxiliariis eum suffocationis hujus authorem esse facile concludamus.

2. Pulmonum laxitas insueta, vel naturalis uti sæpius accidit, vel accidentaria inter procatarcticarum causarum numerum recenseri debet. Cum vasorum fibræ adeò relaxantur, ut sese stringere & contrahere nequeant; unde tenuis ille & flatulentus sanguis in vasa flaccidiora irruens, illa non renitentibus fibris, præter modum attollit, inflat ac distendit.

Meusum etiam retentio inter procatarcticas meritò enumerari poterit, præcipue si retentioni adjungantur tenuitas illa & flatulentia, licet non corrumpatur sanguis. Quibus lunaris sistitur evacuatio, circa præcordia gravedinem, respirationem difficilem, ad motum & laborem pigritiam, lassitudines

dines spontaneas sentiunt, affectus hujus præludia. Suffocatione vero hac convulsivâ non affliguntur, nisi tenuitas illa flatulenta, cum pulmonum flacciditate retentioni adtipulatur; multum tum paroxysmi adventum & furrorem accelerat sanguinis illa accumulatio.

Animi pathemata in catalogo causarum, suaveolentia etiam externa, aliæque de quibus infra, locum habent.

Causatum hic catalogus ut historię observationibus exacte respondeat, sic & damnatum uterum a reatu vindicat; ut vero dubia solvantur omnia, ulterius, an juvantia etiam & nocentia, ut in historia morbi referantur, cum causis hisce convenient, examinandum restat.

CAP.

CAP. V.

De juvantibus quomodo mali causam illustrent.

QUÆ in atrocissimo hoc affectu juvant, etiam sanguinem mali authorem facile suadent. Quæ sunt præcipue sanguinis missio; quæ si in brachiis administratur, minus attulit levaminis, quia sanguinem ad superiora moveri invitatur magis. Maxima autem cum utilitate in pedibus instituitur: quo enim longius a corde ac pulmonibus revocatur sanguis, motusque ejus ad inferiora flectitur, qui modo impensius sursum in viscera hæc ruebat, eo thoracis ac diaphragmatis motui sequaciores redduntur pulmones ac cor suam liberius efficit systolen, quo sinus ejus ab infarctu illo liberentur, vasibus scilicet copia minori distentis. Nec sanguinis orgasmum solum, atque inde accessionum frequentiam & hæmoptosin
iterata

iterata venæ sectio prohibet : Sed & in ipso paroxyfmi vigore, cum fumma repletione vafa laborant pulmonum, ita ut in gulam quasi ascendentes lobi, refpirationem tollant; unico hoc remedio ad exteriora revocatur fanguis, vafaque deplentur, atque ita liberior ftatim fit pulmonum motus, & terminatur paroxyfmus.

Ligaturæ dolorificæ extremorum, præcipue pedum ac crurum frictiones, uti & omnia revulfionum genera, per clyfteres, purgantia mitiora cucurbitulas ac veficatoria, tam accedentem paroxyfimum, quam crudelia ejus terri culamenta fugant, & fanguinis in pulmones impetum refrænant.

Ideo profunt ligaturæ, quia fanguis, qui per arterias in venas effunditur, ob ligaturas ad interiora recurrere nequeat, dum a fasciis constringuntur venæ, & in illis fic retardatur, ut pulmones cordisq; thalami quodammodo per arterias inaniantur, placideque fatifcentibus thoracis mufculis defidant, qui modò inordinato fanguinis affluxu nimium diftendebantur.

Cucurbitulæ extremis affixæ idem efficiunt

efficiunt ; violentâ enim attractione , sanguinem in minoribus & cutaneis venis retardant, ut præceps ad interiora refringatur motus. Si verò mammis aut thoraci applicentur, respirationis difficultatem , hujus affectionis præludium, etiam in fanis pariunt , quia hoc modo sanguinis motus ad pulmones centrumque acceleratur.

Quæcunque sanguinis orgasmum refrænare , illumque increassare poterint medicamenta, plurimum juvant; ideoque largior aquæ frigidæ haultus , dum per Oesophagum transit, ob arteriarum majorum vicinitatem æstum sanguinis contemperat paulisper, & adventantem nonnunquam paroxysmum retundit. Idem agit vitrioli stipticitas sanguinem figendo, cohibendo, & vasorum fibras stringendo, & contrahendo, unde distensionem ab irruente sanguine adeò obnoxia non sunt : eaque de causa specificum creditur in hac & Epilepsia medicamentum. Opiata etiam omniâque narcosin habentia, nisi illa quæ spiritibus igneis abundant, sanguinem fundunt potiùs & accendunt, uti vinum & aquæ fortiores spirituosæ. Quæcunque

cunque vero somnum placidè inducant
& sanguinem figunt, huic aduersantur
malo.

Bezoartica omnia & alexipharmaca,
quibus a centro ad circumferentiam
tenuiores sanguinis partes & vapores
accensi per diaphoresin educuntur, su-
dore erumpente plurimū iuvant. Qualia
sunt corallia, succinum, Margaritæ,
ruta, lapis Bezoar, castoreum, &c.
Quorum spiritibus alexipharmacis cor-
dis refocillantur vires; ut copiosius
sanguinem æstuantem effundat; vaso-
rum etiam fibræ spiritibus recreantur
& stringuntur, ut fortius se contrahen-
tes, irruentem sanguinem non tam fa-
cile admittant. Partes item sanguinis
tenuiores, serosi, & flatulenti illorum
calore benigno in minimas inciduntur
particulas, & ad extrema fugantur, at-
que sic Diaphoresis promovetur, ut
transpirantibus particulis tenuioribus
sanguinis inde diminuatur copia, re-
tardetur præceps ad interiora incurfus,
& pulmones cæteraque vasa inde de-
pleantur.

Fermentationi etiam humorem ad-
uersantes, illos & quietos reddunt, &

in-

ingratam in ventriculo aciditatem (quâ multum augetur fermentatio in venis, flatusque ubertim excitantur) compescere & indulcorare soleant. Vnde sanguis minus flatulentus, modestius in canalibus circulatur.

Graveolentia naribus admota, vicem obtinuerunt remedii: sicuti & suaveolentia pudendis; cujus administratio- nis usum, non sine causa suspectum habemus. Cum Plinii errori (nimirum uterum esse animal, quod ex propria voluntate movere poterit, ac odoribus afficiebatur) patrocinari videtur de suaveolentium naturâ, & quid boni vel mali huic affectui contribuunt, infra declarabitur. Foetida autem ideo auxilium præstant, quia sulphure narcotico, quo maxime abundant; & a quo graveolentiam acceperunt, spiritus, sanguinem & humores figunt, & furorem compescunt. Hujus classis sunt plumarum accensarum ac cornuum odor, castorei, succini & asafatidæ halitus; tabaci fumus, &c. quæ cum maxime graveolent, copiam sulphuris narcotici, spiritus ac humores figentis, & orgasmum cohibentis, fatentur.

Ab-

Abdominis utrinque compressio le-
vamen adfert; ut uteri corpus ascen-
dentis deprimatur, asserunt muliercu-
læ. At cum matricem immotam supra
declaravimus, non eo nomine expecta-
tur auxiliũ. Abdominis verò compres-
sio ideo valet, quia inde compressa va-
lide intestina, Diaphragma sursum vio-
lenter impellunt; unde fibræ ejus à fre-
quentibus & spasmodicis contractioni-
bus non lacescunt: & thoracis capaci-
tate diminutâ, pulmones compressi
sanguinem quodammodo quasi expuere
cogantur; fuliginesq; retenti expirant;
atque sic contemperato sanguine, &
depressis pulmonibus, quiescunt &
symptomata.

CAP.

CAP. VI.

*Quæ in affectu hoc nocent morbi
causam denuntiant.*

Quæ nocent & affectum hunc
concitare solent non minus
sanguinem accusant.

Suaveolentia vel in accessione vel
extra ferre nequeunt : imo sæpe hujus-
modi solummodo odore malum inci-
tatur, Moschus & Zibetha præcipue
aliaque hujus classis caput gravare di-
cuntur, & affectionem hysterica
promovent.

De Moscho refert Sennertus ocula-
tissimus, si accepto vulnere in thorace
nullus effluat sanguis, isque in pectore
detineatur; æger granum unum moschi
detineat sub linguâ, ita enim statim
sanguis fluere incipiet, quod nonnulli
pro secreto habent. Generosum quen-
dam sexagenarium & amplius novi, qui
ex moschi, ambrae aut hujusmodi vel
levi odore, statim de dolore capitis in-
signi,

signi, non sine narium hæmorrhagia leniendo, conquereretur. Affectuum horum authores esse suaveolentia constat: at unde virtutes hæc acceperunt examinare non foret inutile.

Ex observationibus prædictis a sanguinis fusione fieri credamus: tenuiores enim biliosæ & igneæ suaveolentiam particulæ cum sanguine ac spiritibus admixtæ, ebullitionem ac fermentationem concilians, vasorum distensionem, atque inde gravedinem & dolorem causant, & hoc primo in cerebro percipitur, ubi odores primo apprehenduntur, unde capitis dolor primo affligit: Inde deorsum versus cor ac pulmones, sanguis particulis hæc inquinatus per venas recurrens totam contaminat massam, ubi vis illam fundit; unde circa cor ac pulmones, ubi naturaliter incalescit, odoribus hæc fusus, conflagratio accenditur, ut ab æstuantis ejus furore etiam pulsus variatur, intermittit ac cor ipsum tremat, laxæque pulmonum fibræ impensius inflatæ & distentæ copioso ac æstuantis infarciuntur sanguine, ut immobiles pene labor reddat; inde suffocatio

focatio hæc petit originem ; præcipue si sanguinem sequacem, tenuem, flatulentum & copiosum invenerint hæc suaveolentes particulæ; uti in mulieribus cholericis præcipue fieri solet. In masculis autem nonnullisque fæminis, quarum pori sunt patentiores, ac diaphoresis major, nec sanguis ad liquefactionem fit tam facilis igneæ hæc particulæ facile expirant, neque tanti incendii sunt authores, neque inde tam gravia generant symptomata.

Atque hoc illorum, præcipue Moschi & Zibethæ naturæ suadere poterint, cum ex animalium excrementis, putà sanguine bilioso putrefactis, originem petant. Moschus ex abscessu prope umbelicum animalis cujusdam profluit, referente Gesnero, vel uti Mercator quidam regionibus istis, unde nobis transportatur, faciens commercia, mihi narravit, ad hunc modum efficitur.

Incolæ (dixit) regionis cujusdam in India orientali, cum animal istud (damis non absimile) invenerint : primo canibus diu insequuntur venaticis, deinde cum prosecutionem ultra ferre ne-

D

queat

queat canum, fessum & anhelans plagis abunde excipiunt, donec tota cutis sanguine grumoso à verberibus canumque moribus maxime infletur, & intumescat; tum cum incalescat adhuc, pellem ubivis attollunt & ligaturis strictioribus illam cum sanguine illo grumoso incluso circumligant totum in nodos; deinde statim vivente adhuc animale, abscissis nodulis sanguine illo plenis, pro moscho optimo reservant, qui nobis sic in bursis coriaceis, ut ab animali abscindantur à, mercatoribus transfertur.

Zibetha est exudatio hujusmodi humorum in capsulam quandam, prope testiculos cujusdam animalis, à natura institutam, unde eruitur ad usum.

Atque sic Moschi & Zibethæ generatio quocumque modo sive à proficiente abcessu, sive à grumoso sanguine crudelium incolarum verberibus collectio fiat; à sanguine accenso & bilioso petunt originem. Hoc non tantum temperamenti similitudo persuaserit, cum & bilis & moschus, uterque calidis particulis abundant. Sed quia odor utrisque multum similis invenitur, Bilis si distilletur
aut

aut concoctione ulterius elaboratur, moscho æquiparatur odore, quæ odoris similitudo, naturæ etiam convenientiâ offendit. Cum itaque de naturâ bilis participent hæc suaveolentia; mirum non est si igneæ horum particulæ (ob cognationem facile a videque admissæ) partes sanguinis jam tenues & biliosas fundant magis, & accendant vapores, qui humano corpori similitudinem obtinuerunt, facilius se insinuant, spiritusque prodiderunt.

Æstatis, Hypocausti aut balnei calore intensiori excitatur etiam malum hoc pestiferum. Cum ab æstu nimio & excalescenti, incalescit nimium sanguis attenuatus, & fluxilis; unde spacium amplius, quo contineatur, petens, in vasa pulmonum majora ac laxa proiit: quæ cum à spongiosa carne investiantur distentioni facile cedunt; Donec pondere nimio gravati diaphragmatis motum ulterius sequi nequeant.

Nec in minore periculo sunt, quarum pori multum frigore conspantur; præcipue si renuis & flatulentus sit sanguis: hinc humoribus serosis magis abundans, ob vapores retentos facilius

D 2

attenua-

attenuatur & accenditur.

Sanguinem hunc tenuem, biliosum & flatulentum attenuant etiam & accendunt violenta exercitia & motus inordinati; ita ut sæpe affectus hujus existant authores. Nonnullas novi feminas à motu solum violentiore sub sole, in æstate, crudeli hujus affectionis furore statim præhendi.

Quæ diu ac sæpius infantulos lactarunt huic affectui multum obnoxiae inveniuntur. Fæminam novi quæ cum per annos penè viginti vel gravida vel nutrix vixerat; tam facilem ac violentum sanguinis fluxum crebriori lactatione versus thoracem conciliaverat, ut partus posteriores, tristitiæ, anxietates, cordis palpitationes, gravedines & lassitudo spontanea (hujus affectus prodromi) semper concomitarunt. Continua enim lactatione sanguinis motus præcipue si tenuis ac fluxilis nimium fuerit) versus cor ac pulmones concitator revocatur; adeo ut partes illæ non minus aliquando copioso gravantur sanguine, quam si cucurbitulæ mammis affigantur, quarum violenti attractione, (uti supra monuimus) respirationis difficultas etiam in sanis promovetur. CAP.

C A P. VII.

*Quomodo passiones affectum hunc
incitaverunt.*

Quavis vehementi passione si commoveantur, recrudescit malum; turbato inde & accento sanguine: quod modo sequenti fieri existimamus.

Spiritus animales per externos sensus, objectorum species tam gratos, quàm ingratos animali recipientes, communi sensui statim communicant; ubi secundum cujusvis naturam excipiuntur. Si sub specie boni, avide & comiter; sin autem sub mali specie ingratae sunt, cum improbatione & quasi nausæa, ac sollicita totius provisione admittuntur; præcipue autem partium quas principes vocant. Inter has vero Cor præsertim respicitur; quod ἐστὶν τὸ ἐμφύλιον δεξιμῆ, καὶ ζώνη. Focum calidi innati, ac vitæ fontem nominant; ad cujus nutum ac bene esse reliquæ

reliquæ moventur omnes; ad cuius præ-
servationem cæteræ conformantur par-
tes. Sensuum organa speculatorum of-
ficia huic præstantia, amicos ab inimicis
discernunt; interim sensus, animæ fa-
cultates, satellites ac Manipulares, in-
telligentias et detectas species probant;
ac cum aliis prius admissis comparant.
Qui ex continuata experientia & noti-
onibus anticipatis in memoria repositis;
sedulaque nuper admissarum compara-
tione, cum repositarum natura ac affe-
ctibus, de illarum conditione, an grata,
vel ingrata, toti vel alicui parti sint
profutura, dijudicant. Scientiam hanc
experientiâ acquisitam fuisse; animalium
tabulæ rasæ (uti animam vocat *Aristo-
teles*) indicant. Quorum sensus commu-
nis de rerum naturis experimentaliter
& scientificè judicare nequeat; neque
exemplaria ex repositoriis memoriæ,
adhuc vacuis, & quasi rasis petere pos-
sit; atque ideo omnia tam bona, quam
mala, avide æq; appetit & amplectitur,
aut averfatur. Flammam non minore
dilectu, quam papillam in fauces in-
gerit infans, & objecta amabilia non mi-
nus formidat, quam terribilia & inimi-

ca.

ca: non potens discrepantes distingueret facultates. Est enim in tenella hac ætate sensus communis ac imaginatio instar novæ alicujus advenæ in mundo, qui aut miratur objecta sibi nova, aut ab iis perterretur, & perturbatur & quò pauciora in memoria reponuntur experimenta, eo passionibus moveri procliviores redduntur. Atque ideo post pueros & infantes, fæminæ promptius passionibus sunt obnoxia; quia experimentis paucioribus instructæ, recte de naturis rerum dijudicare, vel actiones comparare nequeant. Atque ideo facile passionibus aguntur, & ad insultus hosce vel epilepticos inde sunt proniores.

Objectorum natura communi sensui, comparatione facta jam nota cuivis parti, præcipue cordi, ministris suis mediantibus (scilicet spiritibus) quasi Arcis Domino, & præfecto, certam objectorum notitiam, una cum subsidiariis copiis transfert, & ex diverso spiritus distribuendi modo, quam objectorum ipse admisit apprehensionem, cordi communicat; ipsosque in illo motus, quos passiones vocant, excitat. Ex. gr. si

D 4 objectum

objectum speciosum & amœnum appareat; avide & cum gaudio amplectitur sensus, unde statim copiam spirituum per sextum par nervorum Cordi profusus mandat, ventriculo, hepatis, pulmonibus, aliisque non neglectis partibus. Quorum pleniori accessu, fibræ multum distentæ sunt, ac quælibet promovetur actio. In corde cujus fibræ spiritibus impregnatae motum evidentiorum edunt; subsidiorum effectus clarius manifestatur. Quo enim plures communicantur spiritus, eo vehementius contractæ fibræ sinus ejus constringunt, inclusumque sanguinem in arterias & pulmones propellunt; qui in arterias effunditur, pulsus varietatem passionibus conformem; qui in pulmones, respirationis differentiam constituit, ut in grati & amabilis objecti receptione, larga & æqualis fit spirituum transmissio; Cordis fibrarum magna contractio & constans, ventriculorum ejus contractio proportionata, larga & ordinata sanguinis emissio, pulsusque magnus sequitur, tardus & rarus (cum magnitudo necessitate urgenti satisfaciat) quem Medici lætitiæ signum indicant. Effectus

Etus motum hunc cordis ac spirituum consequentes sunt copiosa sanguinis profusio in singulas arterias, præsertim pulmonum; qui inordinatâ hac plénitudine & calore abundantiori, ad motum frequentiore[m] sollicitantur, unde anhelationes, & suspiria; & si sequacem invenerit sanguinem, vasaq; pulmonum laxatis ad distentionem apta, suffocatio frequenter hæc, imò mors sæpe insequitur.

Si admittæ species objectum ut malum phantasiæ ostendunt, vel ut malum irrefragabile, horrore plenum & toti perniciosum apprehendit, & passionem illam quam *timorem* vocant, generat; vel ut malum cui propriis viribus, aut alienis adversari & resistere poterit, intelligit unde affectus ille quem *irram* nominant exoritur. In timore spiritus fixi ab inopinata mali eruptione, & exitu dubio consternati, remisse & languide cordi transmissi, motum debilem & rarum excitant, adeo ut sanguis in pulmonibus & cordis sinibus restagnans, quodammodo concrescit, unde syncope ipsaque mors non rarò supervenit. Si autem mali horror non intendatur, spiritus

ritus copiosa transmissione defectum
compensantes, impetuose irruentes,
sanguinem colliquant & exagitant, pul-
sum reddunt magnum & frequentem,
& in pulmones laxos copia excandes-
centis propellitur sanguinis, eosque ul-
tra modum extendit ac graviore quam
ut à debili adhuc diaphragmaris con-
strictione commoveantur; unde suffo-
catio hæc insequitur inevitabilis.

Si objectum ut resistibile apprehen-
datur, ira excitatur; phantasia omnes
suas exerit vires & spiritus, subsidia
copiose & frequentissime cordi trans-
mittit; & pulsus inde magnus, celer,
Fra quomodo creber ac vehemens exci-
affectum hunc tatur. Cujus repetitis icti-
generat? bus larga sanguinis portio
in pulmones propellitur, qui si æquali
ac proportionato diaphragmaris motu
non lacuentur, si sanguis tenuis &
flatulentus sit, excandescentium copia
spirituum impregnatus, instar lactis e-
bullientis extumescit, at pulmones, ut
antea dictum est, gravat & immobiles
reddit, & insequitur paroxysmus hyste-
ricus.

Desipientiæ causam in affectu hoc ad
Spirituum

spirituum motum inordinatum, ac perturbationem in ipso fonte, scilicet cerebro, & sensuum organis referre debemus; cum enim à nimia sanguinis fermentatione volatiles nimium & excalescentes generentur spiritus, aut si à longiori pugna fermentatione peracta figantur nimium, aut ad alia peragenda sevocentur, magnumque in contractionibus convulsivis & gesticationibus irregularibus illorum fiat dispendium; mirum non est si rite semper de rebus gestis non dijudicent, & omnium vel plurimorum circa ipsas acta ignorent. Cerebrum insuper calidiori illo incensoque diluentum sanguine; & in generatione, dispositione & distributione spirituum turbatur, adeo ut spiritibus etiam accensis, delirium non raro paroxysmi hujus fit comes frequentior. Aliquando vero cum levior sit spirituum conturbatio, & facultates internæ minus commotæ fuerint, ipsis quod in paroxysmo accidit, nihil nescium erit, nullaque insequitur desipientia aut læsio memoriæ. *Sola quies cerebri, sapere facit, prudentiam subministrat, & intelligentiam causat; Hip. lib. de morbo sacro.*

Atque

Atque sic Hysterica affectionis causas & effectus per historiae observationes examinavimus. Nihilque arduum & difficile in illarum explicatione levi pede pratergressi fuimus: restat solummodo ut dubia nonnulla, quæ veritatem hujus rei aut obscuram aut ancipitem reddant, diluamus. Et primo hic quæri poterit, Si à concitatiori sanguinis motu, nimiaque effervescentia pulmones distendentis fiat hysterica hæc affectio, 1° Cur solummodo fæminis contigit? 2° Quare in omni sanguinis ebullitione & febrili, & quando quævis omnes hæc variationes subit, non invadit? 3° Quomodo spiritus animales in cerebro & nervis repositi & conducti, in sanguinem cæterosque humores, & in ipsa corpulentiora musculorum corpora agere poterint? 4° Quomodo spiritus animales in motibus hisce inordinatis & irregularibus, etiam ad certas & determinatas partes disponuntur & propelluntur?

CAP.

CAP. VIII.

*Cur fœmina solum hoc cruciantur
malo.*

MAsculis non competit hæc affectio licet symptomata hujus quamplurima Epilepticis, convulsis, Hypochondriacis, aliisque; tam masculis quam fœminis sæpe accidunt. 1° Quia major sanguinis portio cæteris paribus fœminis conceditur, quam maribus, uti Menstrua testantur profluvia, quorum fluxus per dies aliquot nunc diutius perpetuatur. Et in secundo septenario, id est, anno decimo quarto plerumque, nunc undecimo erumpentes, ad septimum usque septenariû durant Menses: & post quinquagesimum ut plurimum subsistunt, cum scilicet calor innatus tantam sanguinis copiam non generat. Quæ sanguinis redundantia si non rite statis temporibus per uteri vasa evacuetur, aut accidentali

tali retractione recurrat; ad vasa majora & laxiora retrahitur, eaque distendit. Mares vero tanto solum gaudeant, quantum ad partium nutritionem sufficiat, atque ideo malo hoc non affliguntur. 2° Fæminarum sanguis tenuior est. Viri calidiores sunt & præ fæminis spiritibus abundant, unde plura excrementa ad cutē & extremas partes protrudunt quæ in fæminis in sanguine reservantur, illumque tenuiorem & dilutum efficiunt magisque fluxilem reddunt. 3° Ob imperfectiorem concoctionem magis flatulentus muliebris semper invenitur sanguis. Unde ob tenuitatem facilius incitatur, ob copiam magis gravat, & ob admixtos flatus magis distendit ac citius funditur.

4° Mulieres pulsu debiliori fruuntur quam viri; unde sanguis ad extrema diminute propellitur, ut vasa interiora ejus redundantia distenta; præcipue in venis pulmonum majoribus & relaxatis magis quam in Arteribus graventur & dyspnœam ac suffocationem cito efficiant.

5° Præterea fæminea Corpora sunt (referente Hippocrate) *δυσδιαφόρητα* vix
per

perspirabilia ; molliores & laxiores sunt mulieres carne & cute. Unde ob flacciditatem & concidentiam pororum in carne, quia vasa nimis compressa sunt, haud libere perficitur in extremis sanguinis circuitus, & ob cutis permeabilitatem difficilem, partium serosarum & flatuum impeditur transpiratio. Rarius autem magisque foraminibus pervium est corpus virorum ; & inde facilius & liberalius sudat, nec non penetrabile frigus flante Aquilone minus tolerat, quam fœmineum. Quarum pori constricti vapores ac flatus retinent ; unde sanguis tenuior, & ad motum proclivior efficitur : ut vel levi occasione rarefactus, majora in pulmonibus vasa adoriatur, eaque distendat ; qui ob pulsus debilitatem, tam facile ad extrema propelli nequeat, sed ad interiora retractus angustiam hanc & suffocationem generat. In masculis pori patentiores sunt, fuliginesque sanguinem attenuantes & profitantes frequentiori exercitio absumuntur & expirant.

Viragines etiam aliæque plurimæ, quarum vel porosa cutis facile vapores emittit, aut benignior corporis temperatura

ratura talem non generat sanguinem, malo hoc non infestantur. Illæ vero pathemate hoc frequentius laborant, quarum temperamentum calidius sanguinem æstuantem ac tenuiorem creat, nec genitus per diaphoresin ventilatur, aut modo consueto non purgetur. Iis autem contigit hic affectus, quibus vel constans vel anticipata mensium evacuatio crudelem hunc reatum a sanguine vindicare videatur; cum vel in ipso profluvii tempore nonnunquam excruciantur. Quia a retentione fuliginum, sanguis jam tenuior, in hac commotione lunari fusus magis, & accensus, & in quamvis partem moveri inclinabilis, facile, vel a passionibus irritatus, vel accidentali pulmonû distentione allectus, recurrere & spatium ampliorem in pulmonibus occupare suadetur: præcipue si evacuatio consueta fusioni non proportionetur. Plures novimus feminas, quibus ætate juvenili, diu mensium suppressione laborantibus, cum per uteri vasa postea natura evacuationẽ connata fuerit, quavis levi occasione, aliquando nulla evidenti causa, in ipso profluvii initio, sanguis in momento pane ad superiora recur-

recurreret; neglectisque tramitibus ordinatis, vel pulmones & cor aut cerebrum impetuose peteret. Imo quamplurimæ perpetuis Cephalalgis dum fluant menstrua, à fusione sanguinis nimia vexantur.

Præterea cum fæminæ passionibus magis sint subjectæ, mirum non est si illorum effectibus magis obnoxia redduntur. Muliebris calor languidior & pauciores & debiliores generat spiritus, qui ut objecta male plerumque apprehendant, sic & debilibus argumentis phantasiæ & rationi satisfaciunt: atque ideo majus in illas dominium exercent passiones. Quomodo passiones sanguinem ac spiritus conturbant atque huic affectioni ministrant, supra ostensum est.

Sed hic quæri poterit, cur pulmones distensionem huic à sanguine fervidioræ magis aliis partibus sint obnoxia?

Pulmones ideo magis copia hac gravantur, quia in illis ampliora sunt vasa, parenchymate dilatabili & spongioso circumducta, adeo ut facilius in eorum motu continuo distendantur; dum cætera viscera minoribus vasibus strictisque

que

que parenchymatum cancellis conclusis gaudeant.

Denique Mulieres malo huic pro-
niores pulmonum gratia dicantur quia
in fæminis angustius pro illis in thorace
à natura conceditur spatium, quam vi-
ris; quorum thorax multo amplior di-
stentis & inflatis pulmonum lobis facile
cedit. In fæminis vero quod sint arctio-
ribus constricti cancellis, cum acciden-
tali quacunque sanguinis fusione magis
quam par erat extendantur vasa; exigua
pectoris cavitas pulmones inflatos ita
comprimit; ut nisi septum largiori &
magis frequenti instaret motu, spacium
distensioni illorum proportionatum non
inveniretur. Cum vero tenuior illarum
sanguis subito rarefactus nimium pul-
monum vasa infarciat, propter cavitatis
angustiam relaxato diaphragmati non
cedunt pulmones: quia tali temporis
intervallo depleri nequeant, ut ascen-
denti septo locum darent. Hinc ut fuli-
ginum sanguinisque furentis excandes-
centiam tam in pulmonibus quam in
corde evitet natura, Septum rursus ad
sui ipsius contractionem, ut frigidum
inspiret, sollicitat. Atque hinc augetur
infarctus,

infarctus, ac suffocatio sequitur. Quæ omnia a largiori thoracis masculi cavitate anteverruntur.

CAP. IX.

*Quare in omni sanguinis fusione
& febribus non invadit hystericus paroxysmus.*

IN febribus non semper excitatur hic affectus (licet convulsio aliquando superveniat) quia sanguis, febrili ardore absumptis tenuioribus ejus particulis incrassatur potius ; ut tardiori progressu vasa permeet, non fulguris instar in partes irruat.

Deinde in hoc affectu sanguinis accensio & irritatio subita est; & in laxos pulmonum lobos in instanti pene profluit, eosque cito distendit.

Materia autem febrilis accensa paulisper vitalia affligit, & sanguis in corde accensus non tantum in pulmones, irruit, sed & in singulas Microcosmi regiones distribuitur, vasaque omnia æqualiter distenduntur, sanguis ille qui paulisper

lisper excandescit, celeritatem & frequentiam pulsus morui diaphragmatis respondentem excitat; ita ut pulmones frequenti pulsu exantlati & ab infarctu illo instantaneo liberati, non ultra septi regulationem adiguntur, sed ad diaphragmatis relaxationem sponte decidunt.

Convulsio autem febrium tam malignarum quam aliarum comes nonnunquam reperitur, quia à febrili calore cerebrum occupante, spiritus accensi irregulariter & inordinate musculo generi dispensantur. Cum scilicet vi morbi adeo perturbantur facultates animales, ut spiritus nec dirigere, nec cohibere poterint; sed furiose & subsultim effluentes, nunc hos, nunc illos contrahunt musculos, ac motus in partibus irregulares edunt. Qui diutius rigida & contracta maneat, si spiritus flatulenti una cum animalibus profluunt.

C A P.

C A P. X.

30. *Quomodo spiritus animales in cerebro & nervis repositi in sanguinem ceterosque humores & in corpulentiora musculorum corpora agere poterint.*

UT spirituum activitatem in sanguinem, ceteraque corpora cognoscamus, & sic ut tertiam diluamus objectionem, naturam illorum dignoscere ac delineare non inutile foret.

Spiritus animales (de quibus hic agimus) sunt Atomi cuædam, minutissima sanguinis particula ignea, attenuata, rarefacta, calore ac fermentatione in cordis sinibus exaltata, & cum sanguine simul per arterias cerebro transmissa, ubi per substantiam ejus variis Meandris rivulisque tenuioribus discurrentes, energia cerebri propria elici-

eliciuntur, à sanguine separantur, & in meatibus ejus ad usū reservantur. Qui ob tenuitatem igneam vel densissima, magisque compacta corpora penetrare, eaque attenuare, dividere, & distendere queant; ob calorem partes dilatare & fovere poterint; ob activitatem, totum in momento percurrunt microcosmum, & nisi humiditate cerebri contemperarentur, densisque firmarentur membranis, cito evolarent, aut excalescentes singulas animæ actiones perturbarent. Cum parti alicui (purissima prius cerebri substantia depurati) communicentur; in canalibus idoneis, duris, crassis, intus vero spongiosis, nervis scilicet ducuntur. Nervi hi per totam, cui distribuuntur, partem in tenuissimas fibras & filamenta divisi & sparsi, singulis particulis illius partis spiritus porrigunt ac distribuunt, quibus copiose si impregnentur fibræ, variorum motuum, ac singularum pene actionum fiunt authores. In ventriculi fibras copiose affluentes spiritus, eas distendunt, contractiores inde efficientes, ingestos cibos primo leviter amplectuntur, postea asperius paulo comprimunt, donec

donec tota chyli exprimatur massa. Hepati cæterisque visceribus deducti, calore suo fovent, & sensatione quendam impertiunt, unde propria alimenta distinguere sapiunt. Genitalibus sparsi, calore illic aucto, partes distenduntur; unde copiosior sanguinis affluxus conciliatur, quo partes magis intumescunt; spumescit sperma, & ad venerem proritat. Cordis musculorumque fibris oblati; quia carnosiores, laxiores, ac molliores fuerint, nec obliquis (ut in membranis) texturis implicantur, motum conspectiorem edunt; cum illorum fibras impleant, ad latus distendunt, & inde contractiores factæ, partem mobilem fixæ arripiunt; & motus nunc tardus, nunc citatior efficitur, prout spiritus copiosè aut parcus in illas propelluntur. In sanguinem & humores agunt spiritus seipso insinuando, & cum spirituosis particulis uniendo illos turbant & commovent; unde extumescens sanguis aut humor, in quamcunque partem illi cedentem, ut spatium rarefactioni proportionatam obtineat, irruit. Nonnunquam spiritus partes primo calefaciunt, & relaxant, poros
dila-

dilatando ; unde vasa ampliora reddita facilius majorem humorum admittant quantitatem, atque hinc caloris ac tensionis majus accedit accrementum ; & pars excandescens ad continui solutionem penè intumescit ; inde copiosior affluxus inflammationem accelerat.

C A P. IX.

40. *Quomodo spiritus hi designatas partes petunt ?*

Quomodo spiritus hi designatas partes sine deviatione, aut errore petant, & hanc, non illam agitant, hic inquirendū est. In convulsivis motibus licet regularitas illa non semper observetur, sed promiscuè nunc hunc, nunc illum distendunt musculum. In aliis ordinatis autem motibus, cum passionibus irem subserviant, ad locos designatos, idque semper accurrunt. In ira vel pallet facies, aut intensius rubet ac intumescit

fcit; supercilia stringuntur, & contracta manus vindictam serio minatur. In tristitiâ facies torquetur, oculi obscurantur, fletus, gemitus & suspiria alta, ac crebra insequuntur: Lætitia comites sunt hilaritas, risus, oculorum vigor, ac vultus totius serenitas. Pudor erubescitiam, & oculorum dejectionem causat. Concupiscentia oculorum coruscationem & priapismum. Metus soboles sunt pallor, fuga aut consternatio; imo in omni passione, spiritus ad eas præcipue tendunt partes, quæ passionibus commoventur. Neque motus hi eadem in omnibus animalibus indicant pathemata. Canis quando subblanditur, caudam agit, Leo cum irascitur; complacentiam indicat felis caudæ erectione; timorem, ejusdem dejectione Canis. Effectus hivarri ac diversi passionum comites sunt perpetuæ; quasi scientificæ, & cum studio phantasia spiritus dirigeret non ex accidentali missione contingeret: atque ideo directorem seu conductorem illorum in sequentibus explorare debemus.

E

Præ-

Præclarus dominus K. Digby horum effectuum causas ita demonstrare conatur. Cerebrum (inquit) objectis affectum, cordi statim per nerves, spiritibus, a corde prius transmissis, plenos, illa communicat, unde spirituum circa cor fit contractio, vel dilatatio, secundum objecti naturam, & pulsus vel augetur vel diminuitur. Hinc cerebro vicissim varia sanguinis & spirituum per arterias sequitur transmissio. Spiritus hi per cerebri Meandros discurrentes, humido ejus effluvio commisti & temperati, tandem in ventriculos cerebri ex plexu choroide expirant; ubi gravitantes, exinde in spinalem medullam decidunt; unde in cæteros nervos, vel antecedentes prementes, vel ipsi dilabuntur, & omnium motuum ista compressione sunt auctores.

Quod ad designatas partes sine errore tendant, ex varietate semitarum, ac introitus in nervorum furculis oriri putat: unde spiritus secundum diversas qualificationes, vel admittuntur, vel repudiantur; aut quia cordis contractiones vel extumescentiæ nervos aliquos

quos claudant, alios referant, & in spirituum admittance electionem hanc efficiunt.

Sed, pace tanti viri, non sic dubia evicta prosternentur.

1°. Enim sanguis, non spiritus a sanguine separatus a corde cerebro demandatur; materia ex qua efficiuntur a corde transfertur: ipsi spiritus in cerebro a sanguine separantur, & postea cordi per nervos communicantur.

2°. Ex plexu choroeide non expirant spiritus in ventriculos cerebri, sed ex allecto sanguine in substantia cerebri, igniculi hi tenuiores separati in ea ad usum conservantur. Ventriculi autem nec illos retinere, nec ad nervos distribuere poterint. Cum a sinibus hisce ad palatum retroque versus cerebellum ad glandulam pinealem extrosum patent exitus insigniores: unde hic contineri ac conservari nequeant.

Nervorum etiam origines a cerebro producto, seu a cerebri & cerebelli processibus unitis ducantur omnes, non a ventriculis: atque ideo in nervos inde migrare nequeant spiritus. Ventri-

E 2

culorum

colorum usum esse cerebri excreta, ferofas sanguinis partes, a reliquo in nutritione separatas colligere ac retinere, a libi denunciavimus.

Præterea in spiritibus tantam inveniri gravitatem qua pressionem illam, ac tam veloces, eosque diu continuatos motus efficiant, haud possibile videtur. Gravia etiam in descensu æqualitatem quandam, cum in eodem versantur medio servant, neque nunc tarde, nunc celeri agitantur motu & è contra à præcipiti, ac rapidiori cursu statim tardiori sistantur gressu.

Spirituum motus etiam non semper deorsum fertur, ut gravitate agant, sed ad latus, aut sursum non minori velocitate advolant, quam deorsum. Chytharistarum aut chelystarum digiti sursum elati, non tardiori aguntur passu, quam profugorum pedes.

Spiritus etiam eodem nervi surculo ad musculum prolati unico illo musculo diversos exitare poterint motus. Digiti quatuor distenduntur ab extensore musculo, ossis humeri tuberculo externo affixo, in quem unicus tantum nervorum

vorum furculus (scilicet primus ab interno ramo quarti nervi brachio exporrecti) unde spiritibus impregnetur, implantatur; a unico etiam musculo, pari nervorum numero animato flectuntur. His tamen musculis, digitos varie agit cytharista, primum mobilem tenet, passu tardiori tertium, quam citissime secundum digitum ad libitum etiam movet. Index seu primus digitus in ira, seu comminatione porrigitur, medius in derisione, & infamiae nota habetur,

(-- *Medicūq; ostenderet unguem*)
 ceteris omnibus contractis & immotis. Quam in digitorum motu varietatem, a compressione spirituum obgravitatem solam conciliatam oīri multum dubitamus: cum iidem spiritus per eundem transmissi nervulum ope unius etiam musculi, diversos, imo contrarios, motus edere nequeat.

Deinde in dissectionibus anatomicis nulla in nervorum spongiosis canalibus reperitur varietas, qualis a nobili auctore excogitatur.

Neque magis probabilis erit illa nervorum clausura, ex pulsuum varietate

orta. Cum inter nervos & arterias nulla sit communio; longeque sæpius a se invicem progressi, neutri opem ferre, vel alterutrum turbare poterint.

Præterea motus nonnullarum partium, præcipuè celeritas motus, crebris experimentis & longa assuetudine acquiritur; qui ab ordinario spirituum affluxu (multo minus a nervorum clausura) non expertis nullo modo perfici potuerint, qualis est celeritas illa in chelistarum digitis. Necnon in lusu illo puerorum, quo una manu pectus perfricare, alterâ frontem percutere conantur. Licet intensio & imaginatio valida satis, & ad motum perficiendû maxime sollicita fuerit; non assueti tamen, vel ambabus & pectus & frontem perfricant, aut ambabus percutiant manibus, consentientibus spiritibus ad eosdem in utraque manu musculos transmissis. Neque multum hic aberrare videar, si quemlibet animalis motum voluntatis dictamen insequentem experientiæ prolem appellem.

Hisce circumsepta difficultatibus prædicta opinio cum sit, ad ulteriorem horum motuum causæ disquisitionem facile,

facile, non meliori forsitan successu, persuadebimur.

Spirituum itaque in motu directorem alium quam *animam* ipsam ex modo & mediis agendi elicere non possumus. Quæ à Philosophis *tota in toto, & tota in qualibet parte* existere dicitur. Existentiam autem illam & habitaculum in spiritibus stabiliri, per singulas corporum particulas dispersis judicamus. In tugurio enim materiali & corpulento, inter partes tangibiles incarcerari, minimè cum spiritali animæ essentiæ convenit; neque revera sine mediis, alter in alterutrum immediate agere poterit; secundum axioma illud Philosophorum. *Materiale non agit in immateriale.* Spiritus itaque qui exactissima in corde ac cerebro præparatione, ac subtiliatione omnem amiserunt tangibilitatem, media fiunt idonea quibus anima in tangibiles corporis partes operari, & cordus vicissim suas animæ communicare affectiones poterit. In quodcunque itaque corporis latibulum pervagantur spiritus, animam inseparabilem & dirigentem semper comitem

obtinuerunt. Quæ nullarum paritum
ignara, semitarum singularum devia-
tionibus & labyrinthis satis instructa,
mirum non est, si in omnes quas velit
tramites sine errore aut deviatione se-
quaces ducat spiritus; eosque ad libi-
tum in furorem exagitet, aut reprimat
rursus & demulceat.

D E

D E

Affectione Hypochondriaca.

EXERCITATIO II

CAP. I.

Affectio Hypochondriaca cum uterina suffocationi effectus non absimiles saepe producat, cum illa non immerito cognationem habuisse antea pronuntiavimus. Imo saepe in mulieribus ita confunduntur symptomata, ut a peritissimis vix distingui poterint medicis. Cujus naturam ab intempe-

E 5

rie

82 De Affectione Hypochondriacâ.

rie calidâ & sicca vasorum mesenterii, hepatis, & præsertim Lienis dependere vulgo æstimatur; atque ideo semper *lien* male audit, & omnium inde symptomatum emergentium author esse creditur. An vero tantorum reus sit facinorum, hic ex historiâ affectionis hypochondriacæ brevi inquirere operæ pretium fuisse animadvertimus.

Affectio hæc ex syndrome plurimum concinnata symptomatum; in temperamentis præcipue cholericis habitu corporis tenuiori melancholico dicto furere cernitur. In ætate media circa annum trigessimum, usque ad vitæ nonnunquam terminum producta, plerumque invadit; pueros aut adolescentes rarius aut nunquam.

Mares magis ac frequentius affligit quam fæminas, in his vero magis incurabile habetur malum; cui sæpissime supervenit uterinus affectus, aut conjungitur; scrobustus his sæpe additur & fluor albus in fæminis.

Morbus non minus antiquis, quam neotericis notus medicis: hoc licet seculo frequentius grassatur, adeo ut in omnium ore & scriptis inveniatur, ac
pro

pro communi quadam calamitate, & seminario quodam omnium pene morborum habeatur. Ab Hippocrate ἀραινωὺς morbus siccatorius dicitur, A recentioribus Hypochondriaca affectio, quia præcipua symptomata in Hypochondriis laborantes excruciant; quæ sic a scriptoribus ordinantur. In partibus naturalibus conspiciuntur hæc.

1°. Venter semper se male habet, & multa circa eum mala apparent symptomata, cibos ferre nequit, sed male coquendo, in materiam nunc aqueam, acidam, acerbam, ponticam, nunc viscidam mutat. Quæ in ventriculo relicta, nunc sursum repit, & os ac linguam saliva & humiditate aquea copiose replet, ut continuo expuere cogantur ægri; sæpe etiam vomitu rejicitur pituita viscida, & acida. Hæc sæpe in ventriculo humorum præcedit ebullitio, & inde flatuum copia excitatur, qui miro quodam boatu continuo eructantur; vicinas vero distendunt partes, scilicet Hypochondria; ac tantam circa præcordia angustiam & anxietatem concitant, ut ægri interdum in lypothymiam incidant. Quæ

non

non prius demulceantur symptomata, quam quod in ventriculo fluctuat, vomitu rejiciatur; quod vero tenuius & vaporosum in venis reperitur, per poros discutiatur; quod interdum cum horrore febrili accidit, quem calor, cum sudore viscido evanescens sequitur.

Dolores etiam ventriculi adsunt vehementes (qui nonnullis ad dorsum usque procedunt, ut ab agris, imo incautis medicis saepe pro nephriticis habeantur) qui interdum jejunos, & interdum etiam à cœnâ molestant; nec cessant prius quam cibos crudos & pituitam acidam, ferventem, viscidam & sibi coherentem vomitu rejiciunt. Cum jejunos anxietates & dolores hi affligunt, cum nausæâ & perpetuo vomendi desiderio torquentur miseri; nec quidquam speratur levaminis, priusquam potus vel ciborum ingestione refranatur ebullientium humorum furor.

Alvus semper adstricta est, & pigrè sua deponit excrementa; unde flatus retenti abdomen & hypochondria tendunt; dolor, fluctuatio, rugitus & murmura in sinistro latere audiuntur:

Facies

Fæces bubuli stercoreis non abfimiles, plerumque nigras, terrestres, limofas & quasi argillofas reddunt, pituita vifcida & tenaci permixtas, quas non niſi acrioris medicamenti ope facultas expultrix rejicere poteſt. Interdum tamen ſi humores aciores reddantur & exaſpirentur, fluxus excitatur alvi, nunc bilioſum humorem, nunc melancholicum admixtum habens.

A ſtus in hypochondriis, & quaſi inflammatorius affectus moleſto ardore & fervore interno, in hypochondrio, nunc uno, præſertim ſiniſtro, nunc utroque ægros affligit. Qui ſe magis exſerit, cum ingeſtis aliquo modo agitentur humores; cum largiori potu, aut multiplici ciborum varietate infarcitur ventriculus: tunc malæ præcipue accenduntur, & tota facies rubore affunditur & incaleſcit.

Vrina nunc tenuis eſt, paroxyſmi inſtantis indicium, ſine ſedimento & inconcocta; plerumque turbida, craſſa, rubra, acris, interdum fetida. Quibus urinis sæpe materia aduſta, ſalis participes, quam tartarum appellant, copioſe excernitur; & arenularum rubrarum
inſtar

inftar parietibus matularum adhærescat ægrisque calculi metum adferat. Adustam hanc materiam sabulosam, ad latera matulæ hypochondriaci cujusdam, instellarum figuras hexagonas, non sine ordine conspersas, exactissime formatam vidimus. Nigra urina plerumque morbum seu paroxysmum solvit. In vitalibus hæc cernuntur.

Adest anxietas, cui sæpe accedit lypothymia, cordis palpitatio, velox & inordinatus cordis & arteriarum motus; pulsus varii, duri, nunc tardiores, nunc concitiores, frequenter intermittentes excruciant ægros, ut jam de salute plane desperare soleant.

Pulsatio præterea in hypochondrio sinistro, præcipue post motum vehementiorem aut iram affligit.

Palatum; lingua & os exiccantur multum, & non levis continuo excitatur fitis.

Respiratio difficilis est, præcipue si insueto modo commoveantur. Dolor & constrictio in pectore sentitur, qui suffocationem minatur; multumque sollicitos reddit ægros.

In capite doloribus ita vexantur, ut
cere-

cerebrum è cranio evelli conquerantur. Vertigine & mania inde sapissimelaborant. Si diuturni dolores sint cum vertigine associati, in Epilepsiâ & convulsiones, vel cæcitatem, interdum in utrumque, nonnunquam in apoplexiâ incidunt. Memoria aboletur, circa oculos caligo obversatur; aliis aurium fit sonitus, loquela deficit, & lingua quasi rigere sentitur. In nonnullis metus, tristitia, falsa imaginatio excruciat, ut se fascinatos, aliisve afflictos morbis facile credunt. In membris lassitudines spontaneæ, quietem affectare, & ad motum tardiores efficiunt. Dolores insignes & vellicantes in extremis digitis, tam manuum quam pedum, ac formicationis sensus & stupor excitantur.

Vigiliæ molestæ & somnus perturbatus cum insomniis terrore plenis, præsertim post mediam noctem molestare solent: ad mediam noctem dormientes satis bene, postea vigilant. In quibusdam vero post tertiam vel quartam horam, iterum mane succedit somnus.

Post partum facies rubore conspersa,
multum

multum accenditur nunc universim, interdum circa genas & nasum solum coruscavit rubor.

Symptomata hæc omnia non in omnibus reperire licet: sed alia in aliis, nunc pauciora, nunc plura apparent: & licet semper hæc laborantes affectione subinde aliquid mali de quo conquerantur, habeant; qui ea tamen graviter afficiuntur, vehementioribus interdum infestantur paroxysmis, cum symptomata, vel præcipua, increbuerunt.

Affectus difficilis est, & quo vix alius tanta symptomatum varietate & ægro & medico plus negotii faceffit. Ab alvi tamen laxitate moderata vomituque cum *evpœia* vel narium hæmorrhagia, hæmorrhoidum apertione, mensium in mulieribus profluvio, aut varicibus sæpe expectatur remedium. Sin vero contumacissime opem recuset medicam, vel in scorbutum, aut hydropem degenerat; vel in febres, hæcticæ non absimiles incidentes, tabidi moriuntur.

Remedia quibus morbum hunc profligare conantur medici, sunt venarum apertio,

apertio, natura vel arte, instituta; eamque per hæmorrhoides præcipue, maximam adferre utilitatem animadvertunt; an vero ab internis vel externis non multum interest: natura externas etiam commodè referat, per easque sanguinem serosum, & salsum sponte evacuari, ab hypochondriacis facile intelligamus, plurimumque prodest. A reliquis in brachio, vel alibi venis detrahere, ni simul adsit plethora, aut circa viscera *φλόσωσις* aliqua reperiat, nulla cogit necessitas.

Medicamenta levia vel per vomitum aut sedem subducentia semper in usu sunt: fortiora omnia vitanda sunt, ne exasperantur humores, & malum inde crudelius affligat.

Amara omnia prosunt, dulcia & acida inimica: ideoque cichoreum, absinthium, centaurium minus, gentiana ex numero opem ferentium habentur.

Diuretica prodesse sperant, cum natura talem instituentem evacuationem, ut plurimum sanitas restituitur pristina. Hisce non cedenti remediis, efficacissimis

mis

mis istis chalybe, acidulis & thermis
occurrendum est.

Noxent omnes in dieta errores, si
potu præcipue vel cibis nimia varietate
peccetur, aut copia ventriculus,
obruatur; præsertim si flatulenta,
qualia sunt fructus hortarii, acida,
musta, & non defæcata cerviia, vel
fortiores nimium liquores copiose in-
gerantur, vigiliæ nimix, exercitia
immoderata, aut vita sedentaria, animi
nimia intentio, & lucubrationes, præ-
sertim à cœna, animi pathemata gravi-
ora affectum hunc vel producere, vel
præsertim fovere & augere solent.

C A P.

C A P. II.

De parte affecta.

Absoluta sic morbi historia, in partis affectæ & causarum inquisitione laborandum est.

Antiqui medici affectam partem fuisse ventriculum (ut ex Hippocrate & Diocle pateat) cogitarunt: & tali caractere descripserunt. Hip. 2. de morbis sic affectum hunc delineavit, non inedia, non cibum sumptum ferre potest, sed jejuna quidem rugitum viscera edunt, ventriculi os moveretur, & alias varia vomit, bilem, salivam, pituitam, & acutum ac post vomitionem aliquantisper melius habere videtur, ubi autem cibum sumpsit, ructus adsunt, cum rubore incenditur, se semper copiosum alvi recrementum dejecturum putat, cum vero desederit flatus infra demittitur; caput dolore vexatur, totum corpus velut aciculis pungi videtur, crura gravantur, debilitantur & minuuntur, debilisque evadit.

Dioclem

Dioclem (referente Galeno) ventriculum affici cogitasse luculenter constat. Oritur, inquit, alius à ventriculo morbus qui ab aliis melancholicus ab aliis flatuosus nominatur, quem sumpto cibo maxime coctu difficilisputum multum comitatur, item ructus acidissimi, flatus, æstus in hypochondriis, fluctuatio non illico, sed cum retinuerint: interdum ventriculi quoque vehementes dolores, qui nonnullis ad dorsum usque procedunt, concoctis inde cibis quiescunt, mox aliis cibis ingestis eadem revertuntur, accidentia; quæ interdum à cœnâ molestant, atque evomunt crudos cibos, & phlegmata subamarâ, calida & acida, adeo ut dentes torpedine afficiantur, Galenus Lienem accusat, quasi per idiopathiam ipse, ceteræ vero partes per consensum à liene laborarent, totaque pene medicorum cohors, quasi in verba magistri jurassent, in lienis infamiam conspirasse videntur. Atque illum chyli partem terrestrem per ramum splenicum rapuisse, & melancholicum succum superando reponere statuunt, unde tumidus in ventriculum per vas breve succum illum

lum acidum effundit ; ac singulorum fit author symptomatum in hypochondrio sinistro enascentium.

Alii in Mesenterio obstructions accusant, quasi chylus in ventriculo detentus, ob defectum suctionis venarum, incrassetur, & terrestior fiat : ut inde sanguis generetur fæculentus, totius mali author crudelis; unde vasa Mesenterii obstructa magis, suctio tandem omnino depravatur.

Alii cavitates quasdam extra ventriculum in omento & alibi effinguntur; quibus sedem huic figunt imperialem: Neque mirum proinde habeatur, si in curatione tam difficilis morbi diu hæserunt medici, cum de loco affecto tam male inter se convenire videntur.

D. *Hecsteterns* strenue satis lienem a reatu vindicare videtur; & ventriculum cum Diocle condemnat, cujus argumenta non contemnenda sane decad. 50 videatis. Lienem vero sanguificationis organum a ventriculo chyli partem renaiorem suxisse, non succum acidum melancholicum in illum expuere iudicat.

Actio, inquit, læsa ventriculum non
lienem

lienem laborantem indicat. A ventriculo vomitiones, nausea, flatus & murmura, non à liene ortum petunt, & vere quidem læsum ventriculum ostendunt. Cui & non impertinenter quidem addere possumus Actionem Splenis prius cognosci debuisse, quam læsum pronuntiamus. Designata enim illi officia Sanguificationis, aut succi melancholici separationis, competere nequeant. Neq; aliud adhuc enumeratur officium quod in affectione hac depravari declaremus. Si itaque officia & actiones lieni à medicis assignatæ, illius non sunt, ut alibi & infra fusius docebitur: & illæso liene ventriculum in hoc malo semper affectum fuisse; illum neque partem affectam, neque mali causam fuisse sequetur; sublata enim causa tollitur effectus.

Doloris symptomatumque maxime urgentium situs idem testabitur; quæ licet in sinistro audiuntur hypochondrio, ventriculum non excusant, licet eadem sede cum suis venis & arteriis lateat Lien; In ventriculi enim cavitate fluctuationes, murmura, & rugitus liberius commoveri poterint, quam in angustissimis lienis vasibus.

Laboꝝ

Laborantium præterea digitus dolorem antrosum magis circa ventriculi fundum, & coli intestini reflectionem ubi versus renem sinistrum reflectitur, & lieni cedens adnectitur; ubi sistantur flatus, & murmura audiuntur; vergere docet Splen ad posticas magis locatur partes, ubi ut situ à dolente sejungatur parte, sic neque à longioribus emplastris bubuli splenis formã referentibus, quasi illam obtinuerat figuram & situm quidquam alterari iudicamus; cum ventriculo magis quam lieni applicari videntur.

Deinde doloris vehementia situm inter partes sensibiles ostendit, qualis est ventriculus & colon; non in liene, qui vel nullum, vel obtusum obtinuit sensum: In liene itaque partem affectam invenire haud liceat.

Mesenterii neque vasa obstructa affectum hunc Hypochondriacum constituere poterint, ideoque nec hic partem inveniri affectam pronunciamus.

Vasa Mesenterii sunt vel arteriæ & venæ, vel vasa lactea: arterias & venas solum, per Mesenterii vasa, ignotis adhuc lacteis, intellexere scriptores.

Atque

Atque hæc obstructa sanguinem recte quidem distribuere nequeant; sed quomodo inde mali hujus authores esse censeantur, nondum constat. Distributio impedita sanguinis, succi scilicet alimentarii, tabem forsan in partibus quibus proferre debuerunt obstructa vasa, conciliare poterit; tanta inde symptomatum series luxuriare nequeat. Vomitus, acidus, fluctuatio, murmura, rugitus syncope, delirium sine febre, &c. à vase obstructo nequaquam petunt originem. Si hinc suctionem impediti dicant chyli à ventriculo; unde increfari & incalescere, sanguinemque talem lentum ac melancholicum confici, atque inde omniū symptomatum authorem fuisse existimarunt: dicimus vasa hæc non in ventriculum sed intestina implantari: Neque (uti somniarunt) chylum eliciunt ab intestinis, sed arteriæ hisce succum attulerunt alimentarè, & venæ superfluum à nutritione reducunt & in Portam refundunt. Vasa lactea chylum separant; atque sic vasa illa mesenterica à reatu tali excusantur.

Si in lacteis obstructions accusat, non meliori successu locum invenient affectuum

affectum: quia denegata chyli transmis-
sio, talem forsan totius, non tantam
symptomatum complicationem conci-
liaret.

Neque magis confictæ cavitates extra
ventriculum in omento, aut vasibus cir-
ca lienem, hepar aut stomachum, histo-
riæ hypothèses solvunt; cum vitia ista
quæ extra vasa consistant, ut in eâ facile
effundi, & proinde in corpus hinc inde
diffundi non possint; tot symptomatum,
quot in affectione hypochondriaca ani-
madvertuntur, causæ esse non possunt.
Imo plerumque non nisi in mortuis
cognoscuntur, cum in partibus ignobili-
bus consistant; & observationes Medico-
rum docent, plurimos qui talia Mesen-
terii, omenti, pancreatis, &c. mala passi
sunt, de affectione hypochondriacâ con-
questos non esse: vomitiones acidæ, &
rustus a materia, hinc in ventriculum
effusa, causari nequeant; quia ductus
nulli reperiuntur in dissectione, quibus
ista communicetur materia. Locus ita-
q; in quo affectus hypochondriaci cau-
sa contineatur, talis est constituendus,
è quo humores hinc inde fluere possint.
Ideoque nec in hisce cavitatibus ima-

F ginariis;

ginariis, morbi hujus crudele hospitium est inquirendum.

Quam itaque partem, sedem morbi aliam præter ventriculum constituam? Hippocrates et Diocles ventriculi morbum denominant. Symptomata omnia à ventriculo male affecto, illeſis cæteris, oriri poterint. Præterea assignati jam loci nequaquam hiltoriæ hypotheſes ſolvunt, cum ex ſuppoſito falſoque principio ſtabiliantur, ex ignorantia ſcilicet officii lienis, ut ſupra oſtenſum eſt.

Quid aliud itaque agendum eſt, quam ut infamiam, qua lienem & Meſenterium immerito calumniati ſunt Medici, in ventriculum debilem, relaxatum, & in officii oberrantem figamus? quomodo vero ibi generatur cauſa Mali, infra docebitur.

non pa. hntowar. hnil
 nam l' uſtita. aya
 L'offia. g. o. d. e. u. f. o. f. t. e. o. u. p. u. p.
 e. h. n. o. m. i. b. o. r. ſ. o. a. i. l. t. e. r. e. C. A. P.
 e. s. i. n. i. s.

C A P. II.

De Affectionis Hypochondriacæ
Causis.

CAusam hujus affectionis im-
mediatam, esse Melancholiam,
a liene in ventriculum immise-
sam, & unanimo consensu suffragarunt
omnes pene, Medici: per melancholiã,
humorem, salsa, acida & amara qualitate
impregnatum, qui vomitu ejicitur,
intelligunt. An vero talis naturaliter in
homine sano generetur, statim erit
inquirendum.

Diocles licet morbi sedem in ven-
triculo posuit, causam fore venarum
mesaraicarum obstructionem & calo-
rem seu inflammationem pylori voluit,
sunt & hodie plurimi, qui nihil nisi
obstructiones in singulis pene morbis
accusant.

Alii intemperiem partium natura-
lium, hepatis, lienis, & ventriculi dam-
nant,

nant. Humores illos crassos, viscidos, instar glutinis qui vomitu rejiciuntur à frigiditate ventriculi generari fatentur; sed a vitioso sanguine à liene nutritus, recte suum officiū exequi nequit, ideoq; tales humores & generat & accumulatur ventriculus. Alii vero ventriculum caloris & siccitatis arguunt, quasi suo calore chylum incrassando, obstructionum & flatuum inde causa foret. Qui ventriculi frigiditatem accusant in hepate & liene præsertim, vasibusque, quæ ab illis ad ventriculum tendunt, intemperiem siccam & calidam esse contendunt. Atque ita ἀντιθεξία quendam inter ventriculum frigidum & viscera calida fuisse statuunt; quam non solum difficilem reddere curam, sed & pugnantium singulorum symptomatum auctorem esse cogitarunt.

Causam vero præcipuam, à qua causa proxima, humores scilicet vitiosi generantur, esse lienem statuunt singuli; licet hepar quandoque non extra culpam sit, ventriculum vero etsi ad malum hujus generationem facere possit; non tamen causam proximam esse, sed remotam; quatenus chylum pravum sup-
peditat,

peditat, quo viscera naturalia obstructa intemperie calida & sicca laborent.

Si vero Morbi symptomata, & pars affecta recte perpendantur, causam hujus mali proximam esse ventriculum, debilem, relaxatum & male coquentem; non lienem alimentum ventriculo suggerentem vitiosum, facile erit ostendere, 10. Quia lien non sanguificat, nec ventriculi est promptuarium, uti alibi ostensum est. 20. Si tale fuisset adeptus officium, ventriculo, cæterisque partibus accusatis alimentum suppeditare nequeat, quia vasa omnia quæ cum ventriculo communionem habere videntur, venæ scilicet, præsertim decantatum illud *vas breve*, non à liene ad ventriculum tendunt, sed è contra à ventriculo versus lienem spectant; uti Valvularum situs, sanguinis a ventriculo refluxum versus lienem facile admittebat, non è contra, manifeste docebit. A vitioso itaque nutrimento a liene communicato ventriculi officia non deturbantur: Nec eo nomine mali hujus causa judicari debuit Lien.

Affectionis hujus neque causam haberi lienem posse judicamus, si revera

illud alterum quod effingitur officium fit adeptus: nempe si ad usum stomachi, succum melancholicum a sanguine separet. Quia si talis in sano corpore naturaliter inveniatur humor: quærere tamen licet ad quem finem talis in ventriculum effunderetur succus; nihil temere evenisse putandum est. Vel in ventriculum tanquam excrementum effunditur, vel ut aliquod illi communicetur bonum, vel ad propriam nutritionem, aut ad usum publicum, ad concoctionem facilitandam utile. Non ut excrementum in ventriculum deponitur: per venas fieri nequit, cum ut dictum est, valvulæ omnem a liene transmissionem denegant, neque vas aliud excretorium illi peculiare conceditur, quo in ventriculum, aut in aliam aliquam partem hoc deponat excrementum; ergo non separat melancholicum succum sub excrementi notione. Neque 2o. ut aliquod ventriculo præstet officium: Illo non nutritur, omniaque sine illo recte sua peragit officia. Ingestos comminuit cibos, benè coquit, neque deficit appetitus. Imo è contra si casu talis in ventriculo succus hospitatur
acidus,

acidus, appetitus statim dejicitur, digestio depravatur, rursus nauseat acidi, fermentatio perpetua flatus ac vapores excitat, uti infra monstrabitur. Non itaque ad usum publicum in ventriculum a liene transmittitur succus iste.

Quod ad viscerum obstructions attingit, neque hasce affectionis hypochondriacæ causas fuisse primarias judicamus. Obstructions vel in vasibus, vel in parenchymatum poris fiunt, unde humores libere percurrere nequeant; hinc si succi alimentaris impediatur distributio, contabescunt partes: si humor excrementitius in parte aliqua retineatur, intumescit, & inflammatio forsan & abscessus, aut, si frigidi fuerint humores, scirrhus sequetur, vomitiones acidæ, eructationes, murmura, mœstitiæ, vanæ imaginationes, convulsiones, respiratio difficilis &c. raro aut nunquam inflammationis in hepate aut liene, multo minus non distributi alimenti sunt effectus.

Qui a partium naturalium intemperie hujus mali originem qua siverunt; partiali duntaxat contenti, immediatâ illius non invenerunt causam; omnis

autobono

F 4

enim

enim hepatis, lienis, aut ventriculi intemperies affectionem hypochondriacam non semper progenuit; Imo sæpè mali hujus originem insequitur. A viscosa, acida, ac lenta pituita obstruitur hepar, aut lien, aut pancreas; obstructionem sequitur intemperies; atque hinc forsan malum augeri posse, non illi debuisse originem arbitramur; Uti infra monstrabitur. Ventriculi intemperies humida fibras ejus relaxare poterit, ut contentos cibos ritè egerere nequeat; unde acorem contrahunt: sed hæc causa est remotior, non immediatus mali progenitor. Ventriculum mali causam præcipuam esse diximus. In ventriculo autem fibrarum nimiam relaxationem & debilitatem præcipue peccare, malique causam proximam constituere existimamus. Unde ingesti cibi nec comprehendi, nec debito calore foveri, comminui, & in intestina propelli poterint: sed partes tenuiores & spirituosæ, à debili fibrarum compressionem in intestina protrusæ, à visceribus avidissime per vasa rapiuntur lactea: neglectis aut saltem non separatis crassis, mitioribus & fibrosis particulis, nondum à ventriculo
concoctis

concoctis & dissolutis. Atque inde sanguis tenuior, flatulentus, ac nimium spirituosus fermentationi perpetuæ obnoxius, ob fibrarum partiumque mitium inopiam, assimilationi ineptus generatur.

Crassiores vero reliquæ ciborum partes ob moram in ventriculo longiorem, (dum debilis fibrarum ad expressionem non sufficiat compressio) in materiam lentam acidam & viscidam, ventriculi tunicis, sibi que adhærentem degenerant, quæ a calore (non satis tamen ad digestionem activo) rarefacta, in flatus, ventriculum & intestina, præsertim Colon, & inde hypochondria distendentes abeunt. Quod in intestina viscosæ hujus ciborum partis protruditur, illorum tunicas oblnit, ut irritationis biliosæ non sensibilis, facultas sopiatur expulsiva, & excrementa non dejiciat. Neque sane per intestina ob lentorem sine stimulo facile dilabi poterint, unde alvi pigrities, & excretorum viscida limositas exoritur.

Si per lactea hujus quidpiam cum chylo tenuiore arripiatur; cum in secunda concoctione corrigi nequeat, in vis-

ceribus obstructionum author est. In hepate vasa obstruit *cholidocha*, unde bilis a sanguine non separatus, aciditate hujus materiæ irritatus, fermentationem atque inde fervorem & tumultum in tota sanguinis massa excitat, unde tenuis admodum, flatulentus, multumque fermentatione commotus sanguis, fulguris instar, singulas percurrit partes, easque conturbat, fervorisque participes efficit. In pulmonibus bronchæ spongiosumque parenchyma lento viscidoque hoc infarctæ succo, difficilem reddunt respirationem. In extremis vasa capillaria illo obstructa, diaphoresin impediunt, & inde febres excitantur, lassitudines spontaneæ, & extremarum partium dolores.

Causæ remotiores sunt quæcunque fibras ventriculi flaccidas & debiles reddere soleant: Eaque vel ab erroribus in dieta petuntur, cum cibi flatulenti ventriculi tunicas perpetuo ultra naturalem extensionem distendant, ut se rursus debito modo contrahere nequeant; sed Debiles & flaccidæ a spiritibus, vix aut ægre tenduntur fibræ; unde **ventriculus vel semper fit flatibus tensus;**

fus (quod ut plurimum hypochondriacis contingere solet) vel emissis flatibus laxus propendet & sese constringere non potest.

Vel cum cibis nimium liquidis fibræ continuo imbuantur; vigorem tunc etiam & contrahendi potentiam amittunt, unde facile a flatibus distendi, ægre autem constringi poterint. Spiritus licet spongiosas illarum cavitates repleant & infarciant, contractiores tamen non efficiunt tunicarum fibras, quia liquidis tantummodo imbutæ, adeo relaxantur, ut ad latus facile tensioni spirituum cedentes, ista tensione non abbrevientur, & contrahantur. Partes inferiores a superiorum motu non ducuntur, quia naturalis particularum connexus in relaxatione infirmatur; quod fit vel nexum & continuationem quasi infringendo, vel quia materia aliena & peregrina replentur pori, in quos particula commotæ recedere soleant: tunc motæ & distentæ priores, non insequuntur posteriores, quia spatiū in quod moveri debeant, alieno, scilicet humiditate adventitia, præoccupatur; Hinc potiores et bibaces malo hoc hypochondriaco

hypochondriaco sæpiſſime laborant, quorum ventriculi, bibendi frequentia, corio ſimiles in aqua diu madefacto, fiunt laxi ac flaccidi ut cibos amplecti & contringere nequeant.

Naturalis etiam fibrarum laxitas & debilitas in ventriculo, ad hunc effectum generandum & accelerandum conducere poteſt. Hypochondriacorum liberis, etiam hæreditario jure malum hoc communicari cernimus.

Deinde laxas reddunt fibras ventriculi quæcunque ſpiritus, vel diſſipant animales, ut nimia venus, magna ſanguinis effuſio, ægritudines longiores, frequentior hypercatharſis: Aut quæ ad alias ſolicitant partes, ut animi affectus, præcipue ira, curæ, mœſtitia, exercitatio ſtatim à paſtu, vigilia & lucubrationes. Tunc fibræ minus quam par eſt tenſæ, cibos ingeſtos ægre amplectuntur, & in inteſtina debito non excludunt modo: ſed in ventriculi fundo, quaſi in ſacculo, residentes, in ſuccum acidum, viſcoſum & putridum commutantur; unde ſtatus gignuntur, dolores tenſivos excitantes in hypochondriis & inteſtinis, præcipue colo, cujus cellula idoneum
 flatibus

flatibus præbent hospitium.

Spiritus dissipant etiam, ventriculum maxime debilitant, fermentationem accelerant & augent, liquores calidiores, vina sæpius hausta, aquæ item spirituosæ, ut vini, cervisæ, aut alterius cujuscvis spiritus: hinc etiam potatores malo huic sunt obnoxii.

Evacuaciones suppressæ hæmorrhoidum, vel mensium malum hoc generare poterint, spiritus circa ventriculum suffocando, aut calorem in visceribus augendo, qui ventriculi calorem, & spiritus dissipat; aut a viscoso chylo flatus copiose nimium excitat.

Neque hæc fibrarum laxitas in ventriculo solum cernitur, sed & intestina ejusdem debilitatis conscia, ad excludendas fæces non insurgunt, atque ideo pigra semper alvus fit hypochondriacorum; flatibus etiam tensæ, non se stringunt fibræ, ut promoveantur, & expellantur, sed distentæ & inflatæ diu manent; nunc universim per totum intestinorum ductum, & ut vesica suilla a pueris inflata sæpe inveniuntur & abdomen totum attollunt, nunc in particulis & gyris quibusdam stabulantur
flatus,

flatus, ibique ultra modum distentæ; tumores quosdam in abdomine, quos glandularum esse æstimarunt medici, excitant. Qui nunc statim evanescent, nunc diu satis permanentes, nonnunquam semper percipiuntur, cum fibrarum laxitas continuata in istis gyris & convolutionibus intestinorum, perpetuum flatibus concedat habitaculum & tumorem effingit.

Restat jam ut causas hæc assignatas per morbi historiam examinemus, an hypotheses, scilicet, omnesque solvant objectiones; si non, ex sufficientium causarum numero, ut spuria & ficta, sunt rejiciendæ. Sed ut examen felicias procedat, de lienis usu & officio quædam, de humore etiam melancholico quædam esse perquirenda, necesse est.

CAP.

CAP. IV.

De Lienis usu & officio.

Descriptionem lienis anatomica habetis in disquisitione nostra anatomica talem. Figuram adipiscitur sedi suæ proportionatam, oblongiorem paulo & quasi ovalem, eaque parte quâ tumentem admittit ventriculum, cavus quodammodo occurrit, ab extra gibbus: longitudine sex, latitudine tres digitos æquat, crassitiem duarum habet. Substantia ejus ex sanguine inter fibras, quas habet innumeras concreto constat. In ventriculi latus sinistrum, paulò posterius versus renem spatium inter illum & coli reflexionem occupans, incumbit. Vasa habet, 1°. Arteriam ex cæliacâ insignem, per ejus substantiam varie dispersam, in plurimas ramorum soboles inter fibrosas complicationes diffusam. Venam etiam quæ portæ propago esse videtur, & arteriam associat.

In

In animalibus quamplurimis ad lienis portas solum pervenit, & in spongiosam lienis substantiam terminatur; quasi nihil aliud agere a natura destinata foret, quam ut sanguinem a poroso lienis parenchymate ad portas reciperet. Præter hæc propaginem nervosam a sexto nervorum pari obtinuit ac innumera fibrarum filamenta, tenuia, valida, variè inter se complicata, quasi retia multa simul implicarentur, utrinque interiori faciei adnata, ex quibus principium ducere videntur & totam pene lienis constituunt molem, circa hæc carnosam quædam substantia leviter undique circumvoluta adhærens lienis parenchyma constituit porosum, & quasi spongiosum; foraminula interjecta, inania sicut in pumice, quædam majora, quædam parva habet. In quibus arteriæ (cum nervi ramusculis) dispersæ sanguine copiose effundentes, totam lienis irrigarunt substantiam, & inania illa & spongiosa foraminula sanguinem fervidiore repleverunt, qui a vena rursus lacunatur, & in portam effusus hepatis mandatu. Præter hæc

hæc nulla alia vasa aut ductus novit Anatomia.

Ex hac lienis descriptione facile erit virtutem illam sanguificam (hujus ætatis idolum insigne) inter ficta splenis officia ordinare; cum vasa nulla chylifera quibus à ventriculo, aut intestinis illi communicetur chylus inveniatur dissectio Anatomica. Si per vas illud breve venosum transferri objiciat *Hecstetterus*, quia sedationem famis inde citissimam fieri voluit *Piso*: & distributionem liquidorum, clauso adhuc pyloro, esse credibilem ipse putavit; cum vix hausto potu è mensa, quia eum copiosius hauserunt, surgant ac aquosam reddunt urinam. Vel quia in vivorum dissectionibus, si vasculum illud breve ligetur, versus lienem detumescere statim & vacuum esse invenias; versus ventriculum verò turgere maxime sanguine tensus. Non tamen succo chyloso hac via irrigatur lien: Quia hoc cæteraque vasa venosa a ventriculo diducta, inter ipsius tunicas dispensantur, nulla cavitatem penetrant, quibus chylum eliciant; sed è minoribus surculis in truncos majores colliguntur & acce-

114 *De Affectione Hypochondriaca.*

acceptum ab arteriis sanguinem non chylum in ramum splenicum (mirum itaque non est si a ligatura versus ventriculum turgeat) atque inde in portam transmittant, hepatis reducendum ; nec quidquam illius portas lienis intravit. Neque potius mediante liene itinere breviori ad renes commigrare poterit, quia nullum inter renes & lienem commercium admittit dissectio : illud quod per arterias fieri exitimarunt, impossibile esse docebit circulationis sanguinis doctrina.

Per vas breve itaque chylus lieni non comunicatur, neque magis lactæ venæ huic officio ministrant, cum nullæ lieni concedantur. Neq; revera illarum opus est, cum officium illud sanguificationis lieni affixum, non minus vanum et otiosum, quam impossibile sit. Viscera enim inferioris ventris ab illo irrigari (ut asserunt nonnulli) nequeant, cum nulla illis vasa à liene distributa reperiantur; quibus lienaris hic dispenseretur sanguis. Viscera cuncta suas habent arterias, quibus alimentum a corde non liene suppeditetur, & quod à liene per ramum splenicum transcurrit, in
portam

portam deponitur, & ab hepate obsorbetur uti ex circulationis doctrinâ facile patebit. Neque minus impossibile est istud cordi supplementum per arterias a liene, quibus spirituosior & perfectior illi ad spirituum generationem deducatur sanguis: alterum lienis officium. Cuius enim cui nota est sanguinis circulatio ridiculum satis videbitur, ut per eadem vasa sanguis impetuose in lienem a corde propelleretur, & simul per eadem etiam retrocedat & sanguinem spirituosum cordi elargiretur lien: sed de hisce plura in *Disq. Anat.* videatis.

Neque idoneum pro succo melancholico receptaculum haberi poterit: licet in *Disq. Anatomica* sententiam hanc studiose defendere conati sumus; dummodo nullum aliud excogitare potuimus officium. Sed cum difficultatibus urgeri plurimis observavimus; neque munus illud apte lieni convenire posse invenimus, non pigebit ab erroribus recedere et mutare sententiam.

Melancholiæ hospitium conveniens non datur in liene:

10. Quia in omni excrementi separatione,

ratione, natura receptaculum ac ductus ordinavit, quibus quod vitiosum est, & separari debuit, excerni poterit: ut in hepate vasa *cholidocha* & *vesicula biliaris*, bilem a sanguine separant, & in intestina excludunt. In renibus ad separationem inserviunt *Pelvis*, seu cavitas illa in medio renum sita, *ureteres* & *vesica*. In cerebro ventriculi sua exonerant excrementa. In liene verò neque cavitas pro receptaculo, neque ductus aut vasa, quibus immediatè excrementum deponi poterit in dissectione reperiantur. Arteriam solum insignem unica consociatam venâ cum nervi ramusculo obtinuit. Ductus illi ab Hippocrate assignati ad officium hoc exequendum, modo naturæ ordinario, nequaquam ad diurnam excrementi depositionem sufficere arbitramur, quia immediatè lienem non contingunt, & quod per illos in artificialibus excretionibus deponitur, non minus totum venosum genus lacunant, quam lienem. Menstrua nonnunquam vomitu rejiciuntur, aliquando ad nares ascendunt; non itaque excretorum uteri receptaculum haberi debuit vel

ven-

Ventriculus aut nasus.
2°. Si in liene generetur succus hic acidus sive melancholicus, & in ventriculum effundatur ad appetitum acciendum, & concoctionem facilitandam; In liene effectus aciditatis sive fermentationis eminenter illustrarentur; in ventriculo remissius agerent. In fonte & loco generationis qualitates activitatem magis exerunt; cum vero paulisper à foco removeantur, frigescit virtus & debilitatur. In liene vero non solum deest activitas aciditatis, sed qualitas illa omnimodo desideratur; talis nunquam si comedatur reperitur sapor: sanguis in illo ejusdem est saporis ac dulcedinis, cum eo qui in aliis corporis partibus invenitur. Stomachi vituli tunica recens ad hæc, vel fumo exiccata, à mulierculis ad lac coagulandum reservatur; illudque confestim fermentat, exagitat, caseosam colligit partem, & è sero separat. Atque hoc agit per succum acidum fermentalem illi adhærentem & infixum, quem per menses aliquot, licet aquâ sæpius fuerit lota & macerata integrum reservat & liquorem quemcunque eadem

dem tingit facultate, & non solum in vituli stomacho facultas hæc conglu-landi conspicitur, sed in singulis animalibus viget eadem & semper; licet in tenellis & lactantibus magis citius-que operatur. Lien vero effectum talem nunquam producet; lac nequaquam illo condensabitur, nec fermentatio major, quam a cæteris visceribus in lacte reconditis excitabitur. Qui hujus rei periculum faciet, lienem succi hujus acidi seu melancholici hospitium esse non facile admittet, & proinde sedem ac reatum effectus hypochondriaci diruet, & vel talem non generari humorem, vel in liene non separari, ac in ventriculum effundi aut inspirari fatebitur.

Præterea in hujusmodi affectibus obnoxiiis & post obitum exenteratis, lienem ab omni tali culpa absolverunt medici.

Officium aliud Lienis a Doctore *Glissonio* in Anatomia Hepatis ingeniosè satis prolatum invenio; ubi in Liene, vehiculum succi alibilis per fibras nervosas a sanguine separari, & in nervos sibi conjunctos transferri opinatur; hinc

in nervorum plexum glandulis renalibus aditum traduci ; ubi nervorum confluxus eidem excipiendo par , in promptu est ; & cum succo alibili à glandulis mesentericis & lumbaribus promanante mistum, tempore somni præcipuè intro ad cerebrum & spinalem medullam simul cum eo confluere ; quo potissimum tempore liquore illo nutriuntur. Excusso verò somno, cerebrum & spinalis medulla sese contrahunt, ac tensora evadunt ; hinc motus succi alibilis in nervis fit refluxus, ferturque pedetentim liquor ille partim ad solidas partes nutriendas, partim ad glandes emundatrices.

Quod ad usum hunc lienis ac nervorum attinet ; dubia saltem proponam nonnulla , quæ ut consensum huic opinioni retardant nostrum, sic & validitatem officii impugnare & infringere videntur.

Quæritur primò, quomodo vehiculû succi alibilis à sanguine separaretur in animalibus, quibus nulli repertantur lienes, uti avibus, aut quibus eximatur ; an in illis succus alibilis nervos sine vehiculo pertranseat ? vel aliud ejus loco substituitur

substituitur viscus?

20. Quomodo constat in liene aliquid ad nutritionem utile separari? cum ut dictum est nullum peculiare vas separatorium habeat; an quia nervorum insignem obtinuit propaginem? Sic & cor, muscoli & membranae, quoniam autem sit in illarum partium recessibus succi cujusvis secretio nondum constat.

30. Cur diversae partes pro succi alibilis, & vehiculi ejus preparatione constituentur? Cum in chyli generatione ambo simul praeparantur in ventriculo.

40. Annon viscus nobiliori officio ignobiliori damnatur, cum lien multo glandulas (sua conformatione) antecel-
lat?

50. An naturae legibus sit consonum in iisdem vasibus humores fluere & refluere posse?

In asperâ arteria movetur aer, qui pulmonum vim, dilatationem & compressionem facile sequatur, non liquor, qui majorem requirit impulsum. In contrariis affectibus, scilicet gaudio, tristitia, &c. non est humorum aut spirituum

spirituum motus reciprocus in eodem canale. In timore sanguis in cordis thalamos impetuose irruit, per venas scilicet, non per easdem in gaudio aut letitia effunditur; sed per arterias effusus, ruborem in genis conciliat. Neque in scrophularum aut glandium primordiis, materiã ab iisdẽ vasibus, quibus suppeditatur, resorberi constat; per arterias enim accedit, per venas recedit.

6. Quomodo motus hic reciprocus in nervis perfici poterit? Cum liquida seipsa movere nequeant, nec in nervis virtus invenitur pulsifica, qua a loco ad locum prorsum scilicet & retrorsum promoveantur.

Quinque modis in vasibus humores moveri vult Dr. *Glissonius*: 1°. Quo uno tenore ad eandem metam propellantur; 2us. est mixtus quietis interruptione interruptus; 3us. est modus reciprocus in iisdem vasibus prorsum ac retrorsum: hoc pacto aer in aspera arteria cietur; 4. est motus electivã attractione concitatus, quo diversæ sanguinis particule ad partes, non organica aliqua attractione, sed a similitudine, familiaritate, atque affinitate cor-

G

poris

poris attrahentis cū attracto promoveantur ; quinto , liquores in vasis moventur irritatiōe, quæ fit vel plenitudine, acrimonia, vel vigoratione nervorū.

Primus movendi modus succo huic in nervis non competit, sed sanguini in arteriis & venis ; vis eadem pellere ad partem, ac ab eadem repellere nequeat. Secundum huic convenire posse ; scilicet succi hujus in nervis quiete interruptum ait. Reciproce etiam cedit ac recedit quoad tertium movendi modum. Sed quis motus hujus author est ? In se motus principium non habent humores, sed vel impulsu ab extra aguntur ; vel rarefactione, cum crassiores calore attenuantur partes, sese expandunt liquida, & locum petunt ampliorem: atque talem fuisse sanguinis motum primum in ovo, cum primum in punctum saliens irruat in primis incubationi diebus. Quod ad electivam attractionem attinet, quo modo per illam ad partes distantiores commoveri poterit chylus, nondum constat. Similia similibus gaudere fatemur, cum associantur mutuoq; gaudeant amplexu, sed quomodo accessus fiat non ostenditur;

ditur ; præcipuè cum contactum negat distantia. Diversæ partes diversas alliciunt pro nutritione particulas , sed quas arteriæ cum reliquo sanguine in illas effundunt ; bilem attrahit vesicula fellis , sed quem vasa cholidocha ubivis sparsa, ab hepatis parenchymate separatum exceperunt. Sanguis non huc allicitur quia biliosus ; sed quia cordis impulsu per arterias impellitur, cum vero in hepatis parenchyma effusus sit, contactu, non operatione aliqua electiva ad distans influente separatur, a cholidochorum ramusculis absorbetur. Præterea quod electiva attractione moveatur, ad unicum, non ad diversos dirigitur terminos ; aut si ab utroque alliciatur , anceps vel in medio hæret , vel a fortiori attrahitur ; ferrum inter binos magnetes ad neutrum movere dicitur. Qui fit itaque ut succus iste qui affinitatis & similitudinis gratia ad cerebrum attrahitur, eadem familiaritatis lege rursus ad pedis pollicem retrahatur ? cur in motu impeditus , non anceps cui adhæreat , in medio hæsitat ?

7°. Si succus hic alibilis excusso dun-

G 2

LXXA

taxat somno experrectis solum ad partes extremas nutriendas recedat; quomodo infantium partes aut animalium illorum quæ per menses aliquot somno sepeliantur, nutriuntur? an cerebrum solum alitur & augetur, cæteræque marcescunt partes? Rachitide laborarent omnes infantuli.

8. Cur nervi lienis præ cæteris sexti paris ramusculis hoc peculiare officium obtinuerunt, nulla est in structura, cavitate, aut divisionis modo, differentia, qua peculiare hoc privilegium illis ascribatur. Quodlibet organum cui actio ususve publicus ab aliis partibus diversus obvenit, structura quoque peculiari gaudet, qua actioni illi obeundo reddatur accommodum (uti ipse testatur) In his nulla structura à cæteris invenitur diversitas. Numerus aut magnitudo, nec diversitatem structurae; neque aliud à cæteris ejusdem surculi ramusculis arguunt officium.

Usum autem harum fibrarum nervosarum dicimus esse laxum spongiosumque lienis parenchyma stabilire, ne a sanguinis ex arteriis affluentis impetu ruptum dissiliat, cui aliud non minus
ne

necessarium fibrarium huic complicationi officium assignare possumus ; scil. spongiosum constringere parenchyma, ut sanguis per laxas frequentesque cavitates diffusus, in venam splenicam comprimatur, atque sic arteriarum pulsui ancillari videantur : per arterias sanguis solum in spongiosis lienis cavitates effunditur, quæ ob laxam ejus consistentiam impulsui cedentem, expelli nequeat ; fibrarum ope verò constrictis cavitatibus, in venam cogitur, qui pulsu arteriæ in spatio tam amplo moveri non poterit. Sanguinis illa copia (si parenchymate sine fibris constaret lien) solo arteriæ impulsu cum extra canales suos effundatur, lentè admodum in venam progrediretur : nisi fibræ hæc se constringentes, effusum citatiùs comprimerent sanguinem. Atque hinc major lieni dispensatur nervus ; quia motus hic fortior in fibris requiritur, majorque fibrarum numerus, ut constrictio generalior per singulas fiat partes. Officium hoc etiam lieni a Doctore assignatum in vitium verti posse videtis. Neque usum aliquem qui quærentium animis satisfaciat adhuc inveniri constat.

Atque jam minus Erasistrati aliorum-
que infomnia mirati incipiam, qui
membrum otiosum vocant, & nullius
usus, cum assignata officia, rationis &
dissectionis examen ferre non posse vi-
derunt. Dolendum potius humanum
ingenium tanta obscuritate esse obve-
latum, ut illorum etiam quæ in nobis
sunt ignari, quasi tenebris semper cæ-
cutientes pervagemur.

Repudiatis hisce lienis officiis, quid
aliud substituere licebit, quod stru-
cturæ ejus & situs rationi congruere po-
terit?

Lienem itaque ventriculi gratia esse
formatum dicimus, ut calore suo, quasi
foco supposito, concoctionem promo-
veat; ut motu inter particulas ciborum
inde abortio, facilius per fermentum
stomachale partemque liquidam seu
potulentam fiat salium solutio.

Concoctio in ventriculo fit (fermen-
ti naturalis subsidio) a calore blando
moderata, & incluso cum sufficienti
humiditate cibos comminente, ma-
cerante, & dissolvente. Non illo tan-
tum qui substantiæ ventriculi innatus
est (partibus enim membranis minor

&

& debilior conceditur calor, quam carnosus) aut a corde indefinente fluxu illi per arterias suppeditatur immediate; sed & illo præsertim quem circumstantes partes suo fotu suggerunt. Cujusmodi sunt in dextrâ & superiore parte Jecur, plurimis vasorum alveis sanguine copioso & ferventi turgentibus, calorem multum ventriculo communicans. In parte postica cavæ & aortæ trunci grandiores. In parte sinistra & circa fundum ventriculi, ubi major ingestorum moles reperitur, atque inde vegetior illic requiratur calor, quo concoctio perficiatur, adstat lien; qui calore suo quasi foco supposito cibos perpetuo suo calore comminuit, macerat, ac particularum naturalem solvit compagem, eodem plane modo quo cibos in paropside duplici supposito igne, præparare & macerare soleant coqui, quo partes in cibus teneriores, magisque permeabiles redduntur, & particulae quodammodo commoventur ac turbantur; unde facilius fermento stomachali potulenta ingestorum pars infecta, in intimiores ciborum penetret recessus, motumque

a calore inchoatum incitet, & augeat; sales dissolvendo omnes. Hinc statim ebullitio & fermentatio excitatur major, & particulæ amicam suam deferendo unionem, solutis vinculis diffluunt, totaque ruit compages, & in cremorem pultaceum (non diaphanum, nec essentialiter transmutatum, ut opinatur Van-Helmont, sed suis adhuc confusum excrementis) pro singulis totius particulis idoneum alimentum (cum à lacteis separetur tinctura) dissolvitur. Atque sic tum perfectam fieri concoctionem in ventriculo judicamus, cum partes ita dissolvantur, ut per partem ciborum liquidam, tinctura, & quasi extractum singulorum eliciatur, ex quo sanguis postea commode generetur. Atque talem ad perfectam chylicationem sufficere particularum separationem, sine formali aliqua transmutatione statuimus. Illam enim solum particularum separationem requirunt partes nutriendæ: si quæ formalis sit transmutatio, hanc efficiunt partes ipsæ in suarum alimenti electione & assimilatione. Præterea in digestionem cibos ingestos suas perpetuò
con-

conservare facultates inalteratas videmus. Cibi frigidi a ventriculi fermento aliam non adepti qualitatem, totum refrigerant corpus. Ingesta laxativa non restringunt, sed sine transmutatione aliqua in ventriculo semper purgant. Si itaque virtutes & facultates essentielles integræ reservantur in digestionem, non fit formalis aliqua transmutatio. Ad particularum separationem calor inclusus insufficienti humidi seu liquoris quantitate diffusus, sine alterius forsan additione sufficeret; sed longiore spatio, aut igne violentiore opus esset; ut in chymicis extractionibus videre liceat. Sed ut felicius & citius hoc exequatur munus digestivum, hoc fermenti naturalis subsidium adjungitur, quo particulae magis agitantur, ut dehiscant in minima, & pars ciborum liquida incalescens ad sales dissolvendos citius admittatur: facultas verò hæc fermentalis in ventriculo, non liene residet, uti infra demonstrabitur.

Caloris administrationi hoc modo quam optime paratum esse lienem structura docebit. Insignem enim adeptus

G 5 arteriæ

arteriæ truncum majorem multo quam hepar, in substantiam ejus spongiosam, copiam sanguinis ebullientis a corde, caloris fonte accepit. Insignes etiam meatus in parenchymate spongioso quibus multum sanguinis ferventis includitur. Ne statim languescat, & extinguatur, repetitis arteriarû istibus novo sanguine semper renovatur calor. Atque sic igne vestali perpetuo fovetur stomachus, ne in officio suo quocunque modo deficiens, in totius detrimentum abeat.

Neque a corde solum supplementum hoc caloris per arterias lieni communicatas obtinuit perpetuum; sed & cerebrum in fibrarum illas complicationes incalescentes suos copiose emittit spiritus, qui in fibris illis infinitis turgentes, & ipsi calorem insignem & satis activum addunt.

Calore tali impregnatus lien ventriculum tumidum sua cavitate amice amplectitur, & in illo contentos cibos coquit, digerit ac macerat; quo deficiente debilitatur concoctio; eoque magis quam par est aucto, dissipatis partibus diminuitur fibrarum ventriculi

'culi constrictio & fermenti actio, atque sic etiam læditur concoctio.

Subsidium tale à lieni expeti, pen-
natorum ventriculus indicat, in quibus
licet non inveniatur lien, calor quam
citissime concoctionem perficit. Illo-
rum ventriculus qui lienis fotu non in-
calescit, substantia carnosa seu paren-
chymate densiori vestitur, in qua calor
intensior, quam in membranæis cætero-
rum stomachis, qui tunicis solum fi-
brosis gaudeant, copiosius hospitatur.
In cujus parenchyma sanguis etiam li-
bere effusus calorem abunde ministrat.
Idemque suo fotu perficit quod in cæ-
teris animalibus a liene substituitur.
Hinc Van-Helmont substantiam illam
carnosam lienis officium præstare arbi-
tratur, succum acidum perpetuò in-
spirantem, tanquam, a liene, quo ce-
lerius coctio celebretur. Calor certe
tam densis inclusus parietibus, multo
magis intenditur, citiusque suum per-
ficit opus. Ignem seu calorem in-
clusum ut nihil vaporis aut spirituum
expiret, concoctionis opus per-
ficere diximus, non apertum; tunc
enim humiditate absorpta exiccantur.

tur particulae non dissolvuntur.

Præter hoc lienis officium, alium, quem gratia fibrarum nervique inferioris adeptus est, usum assignare possumus. Nempe ut per nervum, medianibus nervosis illis fibris in lienis parenchymate complicatis, sanguinis a spiritibus animalibus ad nutum passionum commoveatur & agitetur. In sanguinem agere spiritus animales, rubor ille in facie verecundè erubescens: priapismus statim ad rerum venerearum vel aspectum vel auditum, extremarum frigiditas & sanguinis retractio in timore, abunde testantur.

Quo verò modo spiritus animales, qui vel in cerebro, vel in densis nervorum canalibus constringuntur, in sanguinem, qui distinctis etiam continentur vasibus; aut quo in loco præcipue suam exercent dominium, primamque figunt impressionem, nondum constat. In corde, nervorum distributiones musculosis seu carnosis illius particulis dispensantur; sanguinem in ventriculis immediare non attingunt. In hepate nervorum furculi parvi sunt, & vasorum membranis tantum distribuuntur. Lienem

vero

vero insignior nervi surculus, quam aliis visceribus conceditur; cui amplum fibrarum nervosarum rete, per totum parenchymatis tractum dispersum, adnectitur, quod parenchyma minutilum rarò investit. Imo nudæ aliquando sanguini perlabenti exponuntur fibræ; non ut liquorem aliquem ex amne illo ebiberent sanguineo; sed ut hic forsitan spirituum animalium jussa sentiat sanguis, ut ipse etiam animæ imperio obediens, singulos ejus observet motus.

• C A P.

CAP. V.

De succo Acido seu Melancholico.

DE succo Melancholico dictus, primo de veterum opinione; deinde de esse; an scilicet talis in homine sano reperiatur? hic inquirendum est. Quali caractere illum descripserunt authores, primo prospiciendum est. Melancholia (inquiunt) est pars chyli terrestrior & fæculenta, à liene separata per ramum splenicum, atque inde in ventriculum, ad ciendum appetitum & concoctionem accelerandum eructatur. Hanc, fæcem sanguinis appellant, & partem quartam in generatione illius constituere dicunt; ex quâ etiam quartus oritur complexionum seu temperamentorum ordo, scilicet melancholica.

Hospitium & receptaculum hujus in lieni præcedenti capite diximus, nec non & erustationem in ventriculum, & separa-

separationem per ramum splenicum, aut vas breve, esse impossibilem antea demonstravimus. An vero ad constitutionē sanguinis sit necessaria, in illoque ut pars illius constitutiva conferyetur, cum humorem excrementitium & ab illo separandum ipsi fateantur, dubitandum est; & quemquam alium in corpore obtinere usum aut locum non magis credendum esse arbitramur. Sanguis ex iis non generatur, quæ naturā ab illo separanda studiose curavit; ex illis solum conflatur particulis, quibus in partium nutritione opus est; sed nulla pars bile aut melancholiā nutritur; ergo nec ad sanguinis constitutionem necessariae sint æstimandæ. Non ignoramus assignatam melancholiæ divisionem in excrementitiā, & naturalem, quam sanguinis partem esse crassiorem, ex cujus abundantia & prævalentia temperamentum oriri melancholicum asserunt; cui vero; licet nomen imponatur, definitio non convenit: dari sanguinis partem crassiorem concedimus, sed vel hanc non esse melancholiam, aut male definiti illam statuimus. In liene, ut ex
de-

definitione supra allata videri liceat, hanc generari, aut in ventriculum eructari; aut illorum omnium quæ a melancholia fieri dicunt, esse authorem, prorsus negamus. Effectus qui in humano corpore melancholiæ, cū in statu naturali conservetur, ascribuntur, sunt vellicatio in ventriculi orificio appetitum excitans, & vis concocticnem promovendi; cum autem naturæ limites excedat, Cerebri ac cordis spiritus obnubilat, tristitiam inde & effectum hunc hypochondriacum causat. Sed hi crassiori sanguinis parti duntaxat non conveniunt, sed potius acido illo & excrementitio humori assignandi sunt.

Excrementitiam autem melancholiam, ex professo non intendere naturam judicamus; cum in sano homine nec vomitu, nec secessu, nec aliis excretioni dicatis secessibus, talis rejiciatur humor: nec in dissectione quidpiam illi reperitur simile, unde talem fingamus humorem. A liene non eructari aut inspirari in ventriculum ostendimus. Quod ad usum etiam & necessitatem attinet in sanis locum non habere existimamus; tantum enim abest, ut illi
manum

manum miriflet subsidiariam, ut appetitui potius officere, & concoctionem impedire & depravare cernamus.

1°. Appetitus illo non irritatur; famelica enim illa ventriculi contractio, non a vellicatione ab acido hoc succo melancholico, secundum Neotericorum placita: neque a sensu suctionis, & attractionis venarum inanitarum oritur: uti veteres excogitarunt medici. Non a sensu suctionis venarum, quia chylus a ventriculo secessit fibrarum ejus contractione; non suctione expromitur. Deinde non vellicatione ab acido irritatur, vellicatio partium nervosarum ab acidis humoribus, semper dolorem & molestiam affert. Neque ab assumptis tam cito sedaretur; sed præsens semper perpetuam excitaret vellicationem inspirata aciditas, quæ continuo a liene effusa non minus in ventriculi tunicas ageret quam in cibos assumptos; nulla intercederet quies, nec a ventriculo aut ab assumptis ob perpetuam inspirationem contemperaretur. Præterea, ut in praxi observatur, cum copiose acida hæc congeritur materia, in ventriculo, diu retardatur vellicationis illius sensus &

cum

cum ruſtibus acidis concomitatur etiã
continua inappetentia, & a cibis gra-
vedo moleſta. Itinera in tempeſtatibus
nivalibus, aut mora in nive longior, ap-
petitum egregie excitant; non autem
acidum hunc augendo humorem, vel in
liene aut ventriculo; tam brevi enim
ſpatio fieri nequit nova humoris gene-
ratio; ſed quia frigoris extrema activi-
tate ventriculi, ſicut & omnium nervo-
ſarum partium fibræ maxime conſtrin-
guntur; & inde calor magis incluſis,
quam citiſſime ingeſtorum ſolvit com-
pagem, ac celerius fibræ, fortiori com-
preſſione ſuum deponunt onus. Excita-
tur itaque fames cum ventriculi fibræ
continuata, poſt cremoris expulſionem
in inteſtina, actione ſe ſtringentes ni-
miumque contrahentes, à vehementi
conſtrictione dolorem illum, quem fa-
mem & appetitum denominant, in ven-
triculo concitant. Atque ſic appetitum
non acido hoc effici ſucco, aut venarum
ſuctione, ſed fibrarum nimia conſtricti-
one fieri judicamus. Hoc autem ſubita-
neâ famis ſedatione, quam primû ven-
triculi cavitatem pene attigerunt cibi
vel potus, ſit manifeſtum; tunc enim
ventriculo

ventriculo rursus distento ab ingestis, relaxantur fibræ nimis modo constrictæ, & laboriosa strictaque compressio, in placidam gratamque mutatur relaxationem, sedatur dolor, tolliturque fames.

2°. Concoctionem non adjuvat, quia in sanis nullum illius reperitur vestigium, in quibus tamen viriliter satis facultas hæc suum peragit officium, & sine illo fieri non dubitamus, cujus præsentiam ne ructus quidam acidus unquam confitetur. Deinde ut argumentum illorum qui contra calorem humidum, digestionis opificem militant, retorqueamus.

Quo quæque causa potentior est in natura, eo effectum suum potentius efficit. Si ab acido hoc succo perficiatur concoctio, quo magis in ventriculo abundat, eo celerior fieri debuit concoctio, & majorem aciditatem continuo felicior digestio sequeretur, sed hoc falsum esse, vomitiones acidæ, quæ cum vitrioli spiritu aciditate sæpe contendunt, cum inconcoctis hysternis sæpissime cibus testantur. Præterea quæ ventriculum perpetuis cruciatibus lacerant, ac fermentationem, æstum ac
flatus

flatus generant, coctionem non adjuvant, sed aciditas illa fermentationem & ebullitionem parit molestant, atque ideo ventriculo nullo modo amica haberi poterit.

Talem vero in ventriculo sæpe reperiri humorem, præcipue in hypochondriacis; satis ex ægrorum querelis constat. Hæc scribenti mihi fæmina hypochondriaca de acidi hujus ferocitate multum conquesta, linguam, fauces, guttur ac labia hujus per vomitum rejectione solum, excoriari ostendebat. Quomodo vero generetur hic succus acidus, aut quid sit, hic inquirendum est. De aciditatis seu aceti generatione non conveniunt authores. Alii a spirituum fugâ, alii a fixatione fieri contendunt. Sed ut perfectâ generationis hujus addiscamus notitiam, Chymicorû implorandum est auxilium; quorum præparationibus, ut naturæ finem in ciborum digestionem & concoctionem in ventriculo, eundem quæsierunt; sic & agendi methodum & media observarunt. In Chymicorum præparationibus digestionem semper præmitti necessarium esse compertum est; qua particularum compage solutâ

solutâ quælibet pars sincera & immista ab invicem separari poterit. Solutæ particulæ ac liberæ, altera in alterutram agens, motum quendam confusum & quasi ebullitionem, quem fermentationem nominarunt, excitant, qualem in musto aut cervisia nova, cum a fermenti additione totum ejus corpus commoveri, agitari, & effervescente videmus, quâ major & facilior fit particularum solutio, crassa a tenuibus separantur, ac latitantes omnes provocantur spiritus. Particulis sic facta fermentatione liberatis, digestionem fieri perfectam dicimus in chymicis; ac ventriculus hac peracta operatione concoctionem suam celebravit, & inde levi compressione contentam in intestina depellit materiam, ut tinctura chylosa per vasa separatur lactea; & tunc etiam in operationibus chymicis suâ inchoat distillationem, seu tincturæ separationem chymicus. Si vero hoc fermentationis momentum anticipans, distillare inceperit; paucissimos accipiet spiritus, vel tincturam dilutam paucissimis impregnatam particulis obtinebit. Si vero diutius in fermentatione relinquatur materia, acescit

acescit statim, putrescit, mucorem contrahit, & paucissimos etiam reddit spiritus. In fermentationis anticipatione inopia fit spirituum, quia nondum perfecta fermentatione, in cæteris incarcerati particulis includuntur, nec ab illis separari poterint. In fermentationis tempore diutius neglecto, vel à sale acido figuntur, atque sic inseparabiles relinquuntur; vel solutis vinculis effugiunt et perduntur. Atq; sic aciditatem in principio putrefactionis manifestari ejusque indicium esse constat: resque sola fermentatione ad separationem satis esse liberatas, priusquam acescere incipiant, etiam manifestum est. Agitationem illam autem & effervescentiã in fermentatione à mutua salium dissolutorũ inter se pugna fieri existimamus. Cũ sales acidi in cæteris particulis effervescentiam & turbationẽ accendant, ut donec unus vel alter figatur, & mortificetur, nulla particulis reliquis concedatur quies. Si a sale acido cæteri figuntur sales, & mortificentur (quod mora longiori & temporis diuturnitate fit) in succum acidum degenerant: Si à cæteris figatur acidus, dulcescit statim, suamque

que amittit aciditatem. Cum ex corallis cum succo Limonum seu oxycanthi acido conficiatur syrupus, in primo congressu strepitus ac ebullitio cum insigni calore concitantur, quibus sedatis dulcescit succus, omnisque aufertur aciditas.

Deinde effervescentiam hanc & agitationem in fermentatione a salium diversorum (quorum unus est acidus) dissolutione fieri patet; quia in succis a quibus sal iste separatur talis non invenitur fermentatio, aut in quibus parva huius reperitur quantitas, minor est turbatio aut tarda. In calce viva, aut succis in quibus abunde luxuriat sal iste acidus, quamprimum congregiantur sales, strepitus & incendium statim illorum indicant pugnam.

Quod vero ex salium pugna fiat, manifestum est, quia in tempestatibus humidis, & calidis illam melius succedere; imo cervisiam, & musta tali aeris constitutione, fermentationē renovare, & turbari rursus videmus. Cum scilicet ab aere humido sales dissolvuntur, qui priori opere soluti non fuere; ac novam inchoant fermentationem.

Quod

Quòd vero putredinis indicium haberi meretur aciditas, lactis indicat coagulatio, cum diutius in vase aliquo reseruetur; cum sales sponte soluti, ab externo solum aere commoti, totius dissolutionem inchoaverint, accescit statim, & putrefactionis indicia evidentissime inde cernuntur. Sic & liquores omnes, vegetabilium succi; carniùm jura, ipsaque carniùm substantia, nisi fumo & calore exiccata fuerit, unde salium dissolutio retardetur, quamprimum putrescere inceperint, aciditatis odorem & saporem induunt. Imo vasa ipsa in quibus lac aut ejusmodi succi putrescentes conservantur, tali inficiuntur sapore, & aciditate suâ adhærente lac coagulant, cæterosque liquores acore, ut citius putrescant, inquinant. Præterea ut a putredine conserventur carnes, aut fructus a mulierculis sale ac saccharo condiuntur, quibus sal acidus figatur, & mortificetur; atque sic mutua pro tempore interdicitur pugna & particularum unio reservatur integra.

Hisce positis, Melancholiæ, seu acidii illius succi generationem, in ventriculo illustrare facile erit. Ventriculus sua
formâ

formâ sacculum repræsentat membranæ, omni fibrarum genere, scilicet rectis, obliquis & transversis, quibus se undique stringat, contextum; utraque ejus orificia, & quo cibos assumpsit, & quo rursus digestos in intestina exonerat; in suprema ejus parte posita sunt; unde cibi quamprimum recipiantur non statim suo pondere in intestina feruntur; sed illos primo levi fibrarum contractione quasi sacculo inclusos comprimit ventriculus, & amplectitur; & ut calore humido illius partiumque adjacentium, comminuantur, dissolvantur, & in lævigatam materiam, disjunctis fermentatione particulis rediguntur; per pylorum teneriores partes in intestina continuatâ fibrarum contractione propellit. Si vero accidentali aliqua, vel naturali fibrarum debilitate contingat, ut totum non exprimatur: illud quod in fundo remanserit, vel parietibus adhæserit, longiori mora, & tardiori fermentatione putrescens, accescit statim, & ingesta postea omnia, imò ipsas ventriculi tunicas tali inficit sapore. Imò si multum hujus relicte materiæ in ventriculo fuerit collectum,

H majorem

majorem semper acquirit acorem, imò
 sæpissime spiritibus pæne dixeram cor-
 rohivis pregnans, ingesta omnia ferment-
 tat, exagitat, eodem imbuit sapore &
 ventriculi tunicas importunè laceffit.
 Donec tandem nausea irritatus, totum,
 quod longiori spatio, leviori compres-
 sione per pylorum pedetentim expres-
 surus erat ventriculus, unica quasi con-
 vulsivâ contractione, sursum rursus per
 alterum orificium evomit, quod dentes
 suâ acerbitate maximè ferit, & gulam
 ardore conflagranti multum affigit.
 Hinc aciditatem ventriculi tantæ apud
 authores æstimationis putredinis solum
 esse progeniem, & appetitum frustrare,
 concoctionem debilitare, ac multorum
 inde in hypochondriacis symptomatû,
 crudelem esse authorem constat; nullibi
 naturale ejus reperitur in sanis hospiti-
 um, aut parens.

In ventriculo virtutem seu faculta-
 tem fermentandi, quæ calori in con-
 coctione ministrat, supra concessimus,
 quâ menstruum, potulenta scilicet seu
 liquida ciborum pars impregnata, inge-
 storum sales partesque solidiores citius
 penetret, sequacemque ducat calorem,

ac

ac totius solvat compagem. An vero talis naturaliter sit ventriculo innata facultas, aut à succo in illo, etiam dum in utero contineatur foetus, incluso; aut postea a ciborum putrefactione tale obtinuit inquinamentum, quod a relicta chyli portione fovetur semper & augetur; ulteriorem requirit examinationem. Vituli seu agni sugentis stomachus, aquâ licet sæpius repetita lavetur multum, diuque maceretur, facultatem non perdidit tamen, sed lac statim cogit & congulat. Senioris vero stomachus, qui non lacte, sed alimento nutritur alio, feno scilicet aut gramine, non nisi spatio longiori, & majore provocatus calore lac condensat. Miasmate scilicet à lacte impresso jam temporis diuturnitate evanescente, debilitatur illa cogendi facultas. Adeo ut si non totum facultatis a Miasmate, ab ingestis jam concoctis impresso, obtinuerit ventriculus; illius augmentum inde petere verisimile judicamus. In Cæmeteriis publicis, in quibus multæ ac frequentes sunt sepulturae, præcipue, si madore multo irrigentur, corpora citius putrescunt inhumata, quam in aliis locis. In

coemeterio S. *Innocentii Parisiis*, in horis viginti quatuor sepulta putrescere aiunt, vivaque adhuc, animaque aliquid retinentia membra, quas dilaniat penitusque dissolvit edax illud terræ fermentum. Putrida etiam in omnia proximis citissime adducunt putredinem. Ciborum etiam portionem jam concoctam, aliorum concoctionem multum accelerare opinatur Verulamius, Quia huiusmodi inquinamentis impregnata humiditas, ob familiaritatem citius & magis amice in penitiores ingestorum recessus admittitur, unde facilius fit partium solutio, & digestio seu corruptio acceleratur.

A concoctis seu putrescentibus cibis, non solum miasma hoc, seu fermentandi virtus ventriculi tunicis imprimitur, sed diversorum etiam ciborum aversionem & odium infigi verisimile est, cum prius in stomacho putrescentes nauseam inferrebant, tale in posterum tunicis durabile infigunt inquinamentum; ut perpetuum illorum concilietur odium, ac hostili semper nausea tales respuant cibos, donec longiori temporis intervallo, miasma illud peregrinum exterminetur.

CAP.

CAP. VI.

Historia cum causis examinatio.

UT causas assignatas sufficientes, & vere hujus affectionis esse causas illustremus, illarum cum diagnosticis in morbi Historia positis convenientiam examinemus.

1. Ventriculum Hypochondriacorum laborare semper nec cibos ferre, sed in materiam viscidam & acidam commutare constat.

Neque mirum sane, cum in ipso lateat mali fomes & origo. Relaxatæ enim ventriculi fibræ admissos cibos non amplectuntur, neque comminutos in intestina propellunt; sed in fundo ventriculi, quasi in sacco, diutius commorantes putrescunt, & in humorem acidum ac viscidum degenerant, unde perpetua fermentatione non solum ingesta eadem inficiantur tinctura, sed & ipsæ ventriculi tunicæ, contagio acido impregnatæ, cibos & potus quoscunque

H 3 eodem

150 *De Affectione Hypochondriaca.*

eodem semper tingunt inquinamento. Hinc non solum chylus generatur vitiosus, sed & ventriculum ac hypochondria cum dolore insigni tendentes semper excitantur flatus, qui a succo illo acido erumpentes acrimoniae participes, nervosum ventriculi orificium vellicantes, dolorem exasperant, cardialgiam & synopen quandoque efficiunt. Perpetua vero ciborum agitatio oritur, fermentatio & quasi ebullitio; unde tenuiores illorum sublimatae particulae, os ac linguam saliva & humiditate aquea replent; atque inde frequens sputatio principii hujus affectus comes reperitur inseparabilis. Cum vero intemperies in ventriculo adoleverit, vigetque aciditas, tunicae exiccantur nervosae, & molesta inde excitatur, potulentis non extinguenda, sitis. Furiosa haec in ventriculo humorum commotio demulceri nequeat, priusquam viscidus ille ac acidus ciborum cremor vomitu rejiciatur; unde furor paulo lenitur symptomatum, qui a ciborum ingestione statim recrudescit. Neque aliquando melior successus fortunat jejunos; quorum ventriculis viscida illa ac limosa adhaerens

mate

materia, vellicationis ac tensionis author perpetuus evadit, neque quietem, vel minimam sperat doloris intermissionem hypochondriacus, priusquam potulentis ferina illa lenitur acerbitas. Venter ita & vacuum, & cibis refertum semper laborare visum est: à dolore scilicet extensivo, a flatibus nimium tunicas ejus tendentibus; cum maxima ciborum pars fracescit, & fermentationis vi facescit in flatus; vel cum aciditatis acrimonia tunica adeo vellicantur nervosæ, ut nausea & continuo vomendi urgentur desiderio, nisi potulenta aliqua ingesta materia diluatur & contemperetur succus iste acidus,

Hæc ciborum subita in flatus resolutio, dolores in dorso sæpe procreavit, & calculi terriculamenta simulavit, imo ab incautis pro nephritico sæpe curatur medicis, dum distenta flatibus intestina, ligamenta, quibus dorso affixa propendeant, magis quam par est extendant, & doleribus tensivis in dorso excruciant ægros.

Temperamenta cholericæ & habitus corporis tenuior furori hujus mali potissimum

sime subjiciuntur quia à caloris augmento dissipantur magis spiritus, & fibræ laxiores & magis flaccidæ redduntur; adeo ut assumpti cibi in ventriculo rite comprimi, & dissoluti feliciter expelli nequeant, sed in acidam, viscosam & acerbam degenerant materiam; Quæ calor viscerum, hepatis scilicet ac lienis magis quam par erat exagitans, in flatus abunde resolvit, atque hinc affectioni huic magis obnoxii inveniuntur cholericæ, quorum viscera intemperie laborant calidiori: viri etiam & ætas media, quorum calor naturalem & proportionatam humidi commistionem superaverit, hoc magis infestantur malo, quam fæminæ aut adolescentes: Hinc habitus corporis extenuatur semper, neque pinguescunt, dum malo laborant hypochondriaco.

Alvus semper adstricta est; pigrè sua deponit excrementa. Cum ventriculus tarde suum exequitur officium, venter difficulter suum solvit tributum. Male concoctus ciborum cremor fit viscidus, & in intestinis tenuiori per lacteas privatus succo, multo tenacius illorum parietibus adhæret, & difficilem reddit

ex-

excretionem. A limosis etiam primæ concoctionis succis obstructa in hepate vasa cholidôcha, expultricis denegant stimulum, adeo ut bilis acrimonia ad evacuationem non sollicitantur intestina, sed calore exiccata, in scybala formantur excrementa, & raro excernuntur. Flatus interim retenti abdomen & hypochondria tendunt; atque hinc rugitus & murmura in coli cellulis inflatis, ad latus sinistrum præcipue, audiuntur. Quæ non sola excruciant ægros, sed fluctuatio à liquidis ventriculi fundo contentis, anxietate & querelis sollicitat.

Quandoque a ventriculi & intestinorum lubricitate, acidus ciborum cremor viscidus ac fæculentus lactearum ora præterlabens gracilia, liquidiores alvi fæces, sed ob visciditatem limosas, terrestres, bubulo stercorei similes reddit, plerumque nigras. Hæc alvi lubricitas non accidit solum, quia ora lactearum vix meabilia reperiantur, dum a copia viscidæ hujus materiæ, tota intestinorum oblinitur cavitas, ut in membranam nonnunquam incrassetur duritiem, quæ lactearum ora protinus oc-

H 5 cludit;

154 *De Affectione Hypochondriaca.*

cludat; Sed quia acriores a succis red-
dantur acidis, nimium expulsiuam sol-
licitant facultatem, ut nondum chylo
privatæ liquidiores egerantur faeces, ac
plerumque nigrae. Vitriolata enim illa-
rum aciditas cum bilioso sale conjuncta,
nigredinem statim concipit, ut in omni
salium cum vitriolo commistione videre
liceat. Si diu obstructa fuere vasa choli-
docha, jamque repleta copiose vesiculæ
biliaris deposuere recrementum; humo-
res acres & exasperati, alvi fluxum sæpe
excitant valde molestum; tunc biliosum,
cum excrementa flavo vel viridi tingun-
tur colore, a copia bilis effusæ; si vero
copia acidia ventriculo effluentis succi
biliosas figat sales, nigras reddit faeces,
quas melancholicas nominarunt deje-
ctiones, quia nigro inficiantur colore.

Æstus in hypochondriis, molesto ar-
dore nunc in dextro, plerumque autem
in sinistro, nunc utroque latere misellos
excruat, qui ab ingestis non extingui-
tur, sed fermentatione perpetua magis
excandescit. Acidus enim ille ac ferui-
dus a putrefactione in ventriculo hu-
mor, quo majorem concitat fermenta-
tionem ac motum, eo & majus parit in-
cent;

• cendium: a motu enim nascitur calor. Porro in aciditate calor latet fortis, uti vis illius caustica abunde testatur, non minore ardore aut vehementia pungit acidus succus, quam liquor fervidus; vitrioli oleum caloris æque ac aciditatis effectus commonstrat: acidisque vomitionibus non minus calore excandescit guttur, quam aciditate exasperatur. Imo sæpe tanta est hujus succi acrimonia, ut diuturniori per vomitum ejectione in morbo hoc excoriatum noverim œsophagum: & laryngem contactu solum adeo exasperatum & exiccatum, ut vocem raucam & insonoram redderet, imo gramen & plantas acido hoc per vomitum rejecto conspersas succo, exarescere vidimus, adeo ut vitrioli oleo aciditate et vi caustica cõtendere videatur. Mirum itaque non habeatur si æstû generet in ventriculo; qui cum a flatibus in utrumque extenditur latus, in hypochondriis etiam utrisq; æstuantis hujus humoris furorem hospitare sentiat æger. Neque in ventriculo solû furentis hujus succi malitia reperitur, sed cû chylo distributus efficit ut ejus fermentatione tota fervereat sanguinis massa, in qua fallium diversorum pugna, in toto venoso genere

g enere tumultuosam concitavit ebullitionem, quæ nunc in hepatis, nunc lienis vasibus inchoata, æstum & ardorem nunc in dextro, nunc in sinistro latere procuravit.

Urina nunc tenuis (paroxyfmi instantis semper indicium) sine, vel cum admodum parvo sedimento, & inconcocta est; plerumque turbida, crassa, rabra, acris ac fatida, cum sedimento rubro, sabuloso, arenularum instar, matularum parietibus adhærente cernitur.

Urina ex potulenta & aquosa ciborum parte constituitur, quæ prout majoræ vel minoræ salis ciborum copia impregnetur, & quo longiori vel breviori spatio à calore viscerum vel debiliori, vel forti coquatur, coloris etiam diversitatem obtinuit. Lixivio solum quovis sale impregnato, coctione duntaxat diuturniori, vel breviori, omnes urinarum colores simulavimus. Aqua multa cum sale pauco admista & parum cocta, lixivium pallidum, tenue & aquosum reddidit. Si verò diutius cum majoræ salis copia coquatur, saturatum magis statim induit colorem, vel flavum, subrusum, rubrum & fuscum.

In

Inconcoctis ita ciborum particulis à debili & relaxato stomacho, pars potulenta citissime dilabitur, tenui solummodo infecta tinctura; sales in ventriculo non separati dum chylus efficiatur, in corde & venis cum fit sanguis, serum non tingunt; primæ coctionis errores non corrigit natura in secunda; adeo ut si nulla fuerit particularum in ventriculo solutio, cibus adhuc non digestis, & indissolutis, in venoso genere nulla sequetur separatio & tinctura. Atque sic potulenta ciborum pars intincta pene, paucisque salium impregnata particulis ad renes corrui, & urinam tenuem ac pallidam efficit sine sedimento.

Urinx sedimentum est excrementum coctionis in corde & toto venoso genere, qua deficiente mirum non est, si & illo destituatur urina. Hæc urinx tenuitas instantis paroxysmi est indicium. Quia urinx tenuitas coctionis debilitatem arguit; unde cibus in ventriculo non concoctis, flatus copiose excitantur, qui symptomatum plurium auctores sunt; Et non cocta in acorem degenerant ingesta, quorum fermentatione furent

furenti repente omnia exasperantur symptomata, & fit paroxysmus.

Plerumque verò crassa, turbida, ac rubra cum sedimento rubro & sabuloso hypochondriacorum fit urina. Cum scilicet obstructa in hepate vasa cholidocha, excrementum non deponunt per intestina biliosum; sed cum sero per renes excernitur; tunc crassa fit urina, turbida, fætida & acris cum sedimento rubro ac crasso, nitente, arenularum instar, parietibus matularum adhaerente: crassiores bilis particulæ instar lapidis sæpe in ipso hepatis concrefcunt parenchymate, multoque sale abundant, quæ non solum urinas saturo tingunt colore, sed & sedimentum crassum, sabulosum ac splendens sæpe reddit. Si verò acidus ille succus copiose à ventriculo venis communicetur, in toto venoso genere sanguinis ac humorum magna fit commotio, & si à sale acido figantur reliqui sales, fit urina nigra, quæ copiose reddita, materiam peccantem secum duxit & paroxysmum solvit.

Anxietas, cordis palpitatio, pulsus inordinatus intermittens, & sæpe lipothy-

thymia inter signa enumerantur pathognomica Symptomata hæc cum hysteriis communia habent hypochondriaci; & a sanguine tenui ac flatulento originem petunt; sanguis hypochondriacorum tenuis a chylo aquoso indigesto, particulis fibrosis in ventriculo non separatis, generatur; diluta & tenuis ciborum tinctura tenuem & pallidum constituit sanguinem. Hic subito nonnunquam a succo exagitatus acido, ac fermentatione commotus, fervidus ac flatulentus cum impetu majori sæpius quam debuit in cordis thalamos irruit; unde motus concitator, frequentior ac rapidus subito conciliatur, quo sinus suos ab æstuanti liberet inimico; quo detumefcente, ordinate rursus cor suas perficit contractiones; atque hunc motum inordinatum palpitationem vocant, cum scilicet ab æstuanti sanguine subito & confertim in cordis ventriculos conflente, facultas expulsiva validis ac crebris contractionibus ad expellendum onus illud peregrinum & molestum instigetur. Atque hoc fit æqualibus nonnunquam motibus sed violentioribus quam par erat.

Ali-

Aliquando inæqualibus, cum impeditos aliquos pulsus necessitate magis urgente, unico sequente majore refarciat. Aliquando cordis ventriculi adeo sanguine hoc tenui ac flatulento, confertim irruente infarciuntur, ut distenti aliquantisper a flatibus, subito rarefactis, sine motu retineantur, pulsusque plane intermittit. Deestque una, vel duæ, vel tres pulsationes; verum postea cor rursus discussis flatibus motum aggreditur. Si verò diutius continuatur hæc ventriculorum inflatio, in motu plane deficit cor; sequiturque, reliquis partibus, denegato sanguine vitali, lipothymia: Anxietas & gravitas circa cor semper contristant ægros, dum scilicet sanguinis tenuioris fermentatione à succis fracidis, subitaque rarefactione, cordis sinus, flaccidiq; pulmonum lobi majori quam par erat copia infarciuntur: adeo ut motu libero, ac facili, cor suos thalamos ventilare nequeant.

Eodem modo distenta pulmonum vasa respirationem reddunt difficilem; præcipuè si motu violentiori subito rarefit sanguis, jam a tenuitate

tate

tate & perpetua fermentatione satis mobilis: hinc pectoris sentiunt constrictionem graviterque respirant.

Hæc flatulenti & tenuioris sanguinis exagitatio rapidusque motus ac fervor capitis concitarunt dolores: mania sæpe, vertigines, epilepsia & apoplexia nonnunquam authores. Cum enim tenuis nimiumque rarefactus sanguis cerebri vasa maxime distendat, dolores tensivos parit; nimiaque vasorum repletione liber spirituum motus intercipitur; adeo ut nunc singulae, nunc aliqua solum deficient partes. A particularium nervorum scilicet compressione partibus aliquibus spirituum denegatur influxus: Hinc sæpe deficit loquela, linguaque riget, circa oculos caligo obversatur. Aliquando totum nervosum genus spiritibus privatur, sequiturque Apoplexia. Hinc animi etiam depravantur facultates, Memoria aboletur, phantasia turbatur, motus, tristitia, falsaque imaginatio excruciat. A malo sanguine impuri generantur spiritus, & si in instrumentis deficiat, actiones nunquam perfectas instituit natura.

Si

Si vero flatus in cerebri substantiam erumpentes cum spiritibus uniantur animalibus, vertiginem causant. Atque hoc fit cum flatus subito à sanguinis fermentatione rarefacti, a duriori cranio, densisque membranis reverberentur, atque hinc sequentium copia pressi, exitum qui in summo negatur, a latere quærentes, ac undique conclusi circulari circumferuntur motu. Hinc ob spirituum similitudinem cum spiritibus (qui suâ natura mobiles semper sunt & inquieti) facile commisceri, eodem modo illas etiam circumducunt; unde objectorum species spiritibus communicata, quasi circulariter etiam mobiles representantur, omniaque ab extra circumferri videntur.

Hæc sanguinis tenuioris fermentatio vigilias etiam somnumque perturbatum, præcipue post mediam noctem efficit. Ad meridiem nocturnum bene dormientes, postea insomniis terrore plenis, & vigiliis molestantur; præsertim si cœna largiori, vel sero ingesta ventriculus gravetur, ac tarde suum perfecerit officium. Tunc chylus aciditate majore infectus cum in media nocte

nocte distributionis scilicet tempore, reliquo admisceatur sanguine, nova in venis inchoatur fermentatio & agitatio. Spiritus animales fervore sanguinis concitantur, benignique vapores, qui spiritus quodammodo figentes a motu ad quietem invitant; turbulenta illa fermentatione dissipantur, spiritusque rursus diffluunt, & ægri somno excitantur. In quibusdam vero cum perfecta hac fermentatione spirituum sistatur furor, placide rursus post tertiam vel quartam horam mane succedit somnus.

Pulsatio in Hypochondrio sinistro, præcipue si motu vehementiori aut ira commoveatur æger, magna sentitur. Atque hoc fit a motu arteriæ magnæ ac furculorum cæliacæ sub colo et ventriculo flatibus maxime dislentis recumbentium, cum ventriculi, ac coli inflati latus inferius pulsaverint; in superius etiam flatuum constrictorum motu continuatur pulsus, & extrema admotamque manum ferit. Arteriæ primo tunicas inferiores seu posticas, illis sc. proximas flatibus tensas pulsant; hinc inclusus agitur flatus, qui
latus

latus oppositum movet, quo commoto moventur etiam extrema; illisque superpositam manum, veluti in tympano bellico, percusso capite moventur statim chordæ in latere opposito.

Post passum facies rubore conspersa multum accenditur; quod non tantum a nova sanguinis fermentatione & agitatione accidit, quæ causarum prioritatem obtinuit, unde majorem obtinuit fervorem, ac tenuitatem, magisque vasa distendit: sed quia ventriculus jam flatibus tensus, majori nunc ingestorum copia infarctus, Aortam adeo comprimit, ut a corde deorsum sanguinis impediatur motus circularis, & a cordis propulsus ventriculis, sursum potius in capitis & pulmonum vasibus propellitur; unde difficilior etiam post passum redditur respiratio, gravatur caput, venæque capillares in facie, tenui frequentique infarctæ sanguine & incendium & ruborem faciunt; A difficili etiam respiracione augetur rubor, cum vel pulmonibus otiosis aut nimium infarctis, a Jugularibus venis recurrens non admittatur sanguis: ut in suffocatis &

Asthma

Asthmaticis videre liceat ; quorum
pulmones ægrè moventes, à faciei &
capitis venis majoribus & capillaribus
nimium infarctis, sanguinem rela-
bentem non admittunt, sed faciem
rubicundam aut lividam semper relin-
quunt.

C A P.

CAP. VII.

*De iuvantibus in Hypochondriacis
affectibus.*

Remedia quibus malum hoc profligare conantur medici, non minus causas stabiliunt assignatas.

Affectum hunc & ægro & medico difficilem alvi laxitate moderatâ, aut vomitu cum *evopsia* demulceri aiunt. Quia hisce evacuationibus, acida illa, limosa ac flatulenta materia à ventriculo & intestinis deturbatur, & nisi frequentia nimis peccant, magnum inde sæpe expectatur levamen; frequens vero horum remediorum usus, ventriculum debiliorem, atque laxum magis efficit; fortiora etiam medicamenta, viscera debilitant, & calefaciunt, humoresque nimium commoventia paroxysmum asperiores generant, atque sic in mali causam degenerat remedium.

A

A narium hæmorrhagia, hæmorrhoidum apertione, mensium profluvio, & varicibus etiam expectatur salus. Sanguinis ebullientis & agitati diminutionem non parum prodesse observarunt & medici & ægri: Hoc enim modo cerebrum à furenti non provocatur & accenditur sanguine, sed spiritus suos feliciter satis componit & distribuit; ut ventriculi fibræ fortiùs constringentes, cibos & meliùs amplectantur & expellant, ac vapores à partu benigni, aciditate vel acrimoniâ infecti nullâ, spiritus illos jam facile ad quietem & somnum disponunt. Pulmonum vasa ebullienti non infarctâ sanguine, non gravant respirationem; sed facile musculorum motum flaccidi sequuntur pulmones. Ventriculus, minori partium adjacentium infestus calore, rectius suum exequitur officium; spiritus animales nimio non dissipati sanguinis calore, fibras inflant, & contrahunt, ut ingesta sælicius concoquat stomachus, digesta citò in intestina comprimant, ut mora longiori acido illo non infecta inquinamento, singulis alimentum præbeant idoneum.

Hæmor-

Hæmorrhoidum vero apertio vel arte vel natura instituta, majorem ideo attulit utilitatem, quam venarum reliquarum sectio; quia ventriculum, intestina, cæteraque abdominis viscera immediate magis lacunat; unde sanguinis circa ventriculum diminutus fervor, flatus tam copiosè non excitat. Hæmorrhoides immediate magis à visceribus abdominis derivant, quia venæ hæmorrhoidales ab arteriis mesentericis suum recipiunt sanguinem, è quibus effusus, à Cæliacæ & Mesentericæ superioris surculis (hepatis, ventriculo & lieni famulantibus) ob originis vicinitatem immediatè magis derivatur sanguis, unde minor circa ventriculum, hepar & lienem sanguinis reperitur & quantitas & fervor, sæliciterque magis succedit concoctio. In brachii verò vel pedum venis, majori à visceribus concoctionis distantia separatis, non tam immediata est derivatio, ideoque minus profuit.

Eadem ratione in mulieribus mensum profluvio symptomatum horum demulceri furorem est compertum. Atque hinc rarò fæminas invenire licet
hypo:

hypochondriacas. Menstruali enim evacuatione à ventriculo vicinisque visceribus derivatur sanguis, & contemperatur ejus orgasmus, adeo ut feliciter sua exequantur officia. Si verò deficiat hoc naturæ præsidium, ventriculi, hepatis, lienisque vasa statim sanguinis pleniori gravantur infarctu, ut cibos nec appetant nec digerant, sed sub flatuum ac sanguinis accensi copiâ laborantes, aut a malo hoc plerumque incurabili, aut passione hysterica cruciantur.

A varicibus etiam sæpe obtinere salutem, quomodo verò varices vel morbum, vel morbi causam, aut symptomata diminuant, inquirendum est. Varicis ab humoribus melancholicis, ac crassis in venis congestis, illarum tunicas tendentibus fieri contendunt medici. Quomodo verò humores crassi in venis congeri poterint, sine vasorum obstructione, impedita sanguinis circulatione, rationi consentaneum non est. At obstructa vasa affectum hunc non tollunt, imò inter causarum catalogum hujus mali enumerantur. Varicum itaque alia est indaganda generationis

I

rationis

rationis via: & a laxatis in parte aliqua venarum fibris, a nimia per flatus tensione illos generari animadvertimus. Cum fibrarum (quocunque modo debilitentur) læsa sit actio, ut æqualibus contractione non contendant viribus; sed in parte hac laxiores, magis pressioni cuiuslibet facile cedant; Flatus tunc in sanguine fermentatione semper commoti, locum quærentes ampliorem, venarumque latera tendentes, laxatas fibras propellunt magis, eoque in loco tunicam in tumorem mollem, & pressioni cedentem accollunt, quem verrucam appellant. Quomodo vero hi venarum tumores affectum hunc lenire poterint inquirendum est. Flatus in sanguine commotos, multorum circa ventriculum, pulmones, cor, ac cerebrum symptomatum auctores fuisse diximus, qui cum in extremis, tumoribus hisce varicosis diversorium offendant; tanta violentia interna illa non excruciant viscera, atque sic sub minori paroxysmi ferocitate laborant ægri; levantque dolorem varices revulsis a visceribus ad extrema flatibus,

Amara

Amara omnia profunt & ventriculo amice habentur: laxatas quia fibras sua stipticitate contrahant, ac sale quo maxime abundant putrefactionem retardant, acidos in ventriculo figunt succos & edulcorant, limosos etiam & viscosos, hepatis aliorumque viscerum obstruentes vasa, abstergunt humores; ac superfluam, qua relaxantur fibræ, absumunt & exiccant humiditatem: Dulcia è contra, fibras relaxant, ac spiritibus suis corrosivis sanguinem accendunt & fundunt, adeo ut in omni salium luctu, majori violentia in flaccidas & debiles statim ducatur partes, spiritusque dissipando, laxiores illas & debiles magis reddat.

Diureticis etiam (docente natura) mali hujus profligatur furor. Quia sic à sanguine succi illi per urinas separantur acidi, ut fermentatio illa in venis contemperetur molesta. Diuretica omnia multo sale gaudent, qui non solum tenuem illam & aquosam sanguinis partem separat, & ad renes invitat; sed & succos figit acidos; & cum sero propellit, omnique resistit fermentationi.

Nova nondumque defæcata cervisia salis manipulo, aut absinthio, (in quo multum salis reperitur) infuso, clarescit; et fermentatio, quâ turbulenta et crassa fit, statim sedatur, crassæ et turbidæ præcipitantur particulæ, acidi figuntur sales, et dulcescit: Atque hac ratione tartarum, absinthii et centaurii sales tanti sunt in curatione hujus mali valoris; quia succos figendo et præcipitando acidos, fermentationem tollunt, atque sic sine tumultu et turbatione cibi in ventriculo dissolvuntur, et sanguis per totum pacatius circulatur Microcosmum.

Efficacissima vero chalybs et acidulæ habentur remedia; non autem quia pondere suo aut proprietate aliqua obstructions reserant, ut humores melancholici sic per sedem excernantur nigri, uti somniarunt medici; sed ob facultatem stipticam.

Acidulæ ideo profunt, quia chalybis vitriolo impregnantur: chalybs vero profuit, quia sale vitriolato abundat, qui stipticam et stringentem habens facultatem partes constringit laxas, atque eo nomine malo huic adversatur.

Laxatas

Laxatas & flaccidas ventriculi fibras morbi hujus, sicuti & aliorum plurimum fuisse causam diximus; quomodo vero à ferri stipticitate subsidium & curam obtinuerunt inquirendum est.

Chalybis vitriolum est stipticum egregium, laxatas partes contrahit ac figit, flaccidas cogit ac firmat, ac disjunctas unit, debilesque sic confortat ac roborat, ut quævis suum sælicius perficiat opus. Hoc autem agit vitriolum vel superfluum & relaxantem diluendo humiditatem, ut è poris facilius exprimatur; & inde partes cogendo, sic unit & firmat; ut peregrinos tam facile non admittant humores, vel fibras exiccando, firmiores reddit, ut spiritus influentes facilius illas impleant & contrahant. Quod vero vitriolum partes condensat & contrahit, docet satis linguæ asperitas & contractio, si modo leviori tactu in illam affricetur. Panni lanei etiam qui illo tinguntur, duriores videntur & asperius tactum feriunt, quam qui alia inficiuntur tinctura. In ventriculo itaque acceptum hoc vitriolum laxatas fibras contractiores & constipatas magis efficit, ut ingestos cibos asperius am-

174 *De Affectione Hypochondriaca.*
plecti; & digestos facilius exprimere poterit, ut nihil in fundo acescere relinquantur, sed probe concoctus & dissolutus cibus, continuata contractione in intestina expellitur totus; ubi nova (ad-juncta bile) inchoatur fermentatio & inde perfecta precipitatur ac separatur ciborum tinctura, lacteis colligenda. In quorum ora fibrarum intestinalium continuata contractio impellitur, non suctione attrahitur. Quanto autem intestinalium fibræ fortius se stringant, tanto rectius per lacteas distribuitur chylus; si vero laxiores reddantur, flatibus statim distenduntur intestina, ut chylum ab excrementis, illorum compressione ac constrictione separare nequeant. Quæ intestinalium levitas & fibrarum laxitas, vitriolo hoc chalybis facilius etiam corriguntur. Cæteraque viscera contracta ac firmiora hujus stip-ticitate reddita, omnem respuunt humiditatem superfluum, neque flatuum tensioni immoderata cedunt; sed omnes partium fibræ æqualiter tensæ; & contractæ æqualibus omnem violentiam opponunt viribus.

CAP.

C A P. VIII.

De nocentibus in Hypochondriacis.

NOcent primo in diæta errores cum vel non iusta quantitate, aut tempore non opportuno ingerantur, aut qualitatibus nocivis impregnentur cibi.

Cibi licet succi benignioris fuerint, multumque nutrimenti facilisque concoctionis habeantur, si quantitate nimia ventriculi distendant fibras, ut expulsionis tempore debito non sufficiant, acescunt statim, atque hinc molesta incitatur fermentatio, totaque inficitur chyli massa.

Siquidem si indigestis prioribus aut saltem è ventriculo cibis non exclusis, ingerantur alii; illorum fracida putredo, atque inde fermentatio molesta posteriorem resolutionem impediet, & chylum viscosum, acidum & flatulentum generat. Si

Si qualitatibus gaudeant nocivis, quæ scilicet vel partium separationem retardare, aut ventriculi actione pertinacius resistere poterint. Quæ etiam ventriculi fibras nimia imbuunt humiditate, easque relaxant, aut acrimonia ferina ad expulsionem præcipitem excitant. Si particulis flatulentis luxurient, qualia sunt fructus hortarii, qui non solum flatibus fibrarum contractionem impediunt, sed facile ac cito putrescentes acorem contrahunt. Et quo magis spiritibus fermentatione hac exaltatis abundant, eo citius, ac majorem asciscunt aciditatem. Succum enim spirituosum si à cæteris post fermentationem separentur particulis mitem ac blandam exuentes naturam, vinosi fiunt; sed si diutius quam par erat cum fæculis una commisceantur, à solutis salibus præcipue acidis figuntur rursus, eoque majorem contrahunt acrimoniam & ferociam, quo magis spiritibus abundant vinosis.

Ob hanc itaque rationem inimica esse omnia observantur vina, liquores fortiores & spirituosos, qui in ventriculo aciditatem majorem acquirant, & fermentationem illam ac turbationem, Hypochon-

pochondriacis assuetam, pertinaciorē ac citius concitant, quam liquores alii mitiores ac minus spirituosi.

Vigiliæ nimia, exercitia immoderata, animi nimia intentio, lucubrationes, præsertim a cœna, & animi pathemata affectum hunc fovere & augere solent. Quia caloris ac spirituum revocatione vel digestionem in ventriculo retardant, aut quia sanguinem spirituosum nimis ac flatulentum commovent nimium & colliquant, unde fermentatio universalis conciliatur, & in furorem adiguntur particulae spirituales omnesque exinde læduntur actiones.

Otium denique ac vita sedentaria nocent, quia partes emolliunt ac fibras relaxant, unde in extremis adeo feliciter sanguinis, non perficitur Circulatio; sed in vasibus præcipue majoribus celebratur. Atque inde ad interiora retractus calor, ea relaxat nimium ac debilitat, ut rite sua exequi officia nequeant.

C A P.

C A P. IX.

An chalybs in Affectione Hypochondriaca Utilis sit ?

IN affectionis hujus curatione multum celebrari chalybem, & Veterum & recentiorum observationes abunde testantur. Quomodo vero quave virtute aut energia tale praestat officium, controversitur. De temperamento non minus litigantes; nonnulli illum temperatum, alii frigidum, alii calidum, & siccissimum esse; atque ideo in hac affectione minus convenire volunt. Alii pondere partes obstructas permeare, & ita ab infarctu liberari vasa contendunt. Alii abstergendi & aperiendi vim habere statuunt, atque sic mucosas obstruentesque particulas eliminari volunt, cum humores à parte cui adhaereant quasi abradat. Alii peculiarem cum humore melancholico & adusto habere cognationem.

nem, atque ideo illam seu atrahere seu imbibere, & cum eo uniri autumant; cum bilis atra seu melancholia vitriolata naturæ sit particeps, & ferruginei quid sapiat, quæ cum crassiori chalybe unita per alvum exturbatur: Alii illum astringere; calorem & humorum effervescentiam exprimere; atque ideo in dysenteria perutile habetur remedium. Alii illum deliccare & ulcera agglutinare; Alii alvum turbare, vomitumque ciere; alii vomitum sistere; ac reprimere contendunt. Adeo ut non leve foret negotium determinare, an consultius illi fecerint, qui in dysenteria & hæmorrhagia (ut sistatur fluxus) chalybis suaserunt usum: an qui in viscerum & mesenterii obstructione ut fundantur humores & reserata vasa infarctus exturbent suos, usum etiam suadeant chalybis. Sine discrimine à medicis præscribitur, & experientia approbat usum: non solùm hæmorrhagias aliosque sistit fluxus, sed & hepatis lienisq; obstructionibus aperiendis utilis est.

Diversitatem operationis quærunt nonnulli ex diversitate præparationis. Alii ex quantitate & proportione doseos; alii ex sulphuris & mercurii commistione,

mitione, aut fuga, cum igne violentiori absumantur.

Sed de hisce audiamus Senertum. Præparationem quod attinet, licet plures (inquit) illum resolvendi apud chymicos reperiantur modi, omnes ad mutationem in vitriolum aut vitriolatam naturam tendunt. Præparatio itaque non diversificat effectum, cum ab illa, quæcunque fuerit, solum resurgit vitriolum, aut quid vitriolatum: quod ratione suarum qualitatum, aut partium distinctione, diversos effectus producere nequeat. Alius itaque agendi modus quærendus est, & quomodo vitriolum hoc chalybis tam solvendo quam stringendo præstet, videamus.

Vitrioli virtus propria est constringere; de quo Galen. lib.9. De simpl. medic. facult. *Vehementissimæ adstrictioni admixta est caliditas non instrenua; constat ergo, quod maxime condire & servare carnes humidas potest, nimirum caliditate humiditatem absumens, atque abstrictione substantiam contrahens & constipans; hoc enim opere nonnihil humiditatis ipsius exprimit, constringit, etiam desiccatur atque contrahit in se substantiam carnis.* Vehementissime adstringit

stringit vitriolum; chalybis etiam omnes præparaciones vitriolum efficiunt: et cum vitriolata natura unus et idem sit modus agendi, *humiditatem caliditate absumens, et adstrictione substantiam contrahens et constipans* facultate stiptica et restrictiva, qua maxime pollet, chalybem actiones hasce uttasque perficere dicimus.

Fluxus omnes, hæmorrhagiam, et dysenteriam stipticitate sua cohibere facile conceditur. Intestinorum lubricitatem et laxitatem constringit; poros constipando sudores reprimat; hæmorrhagiam sistit, aperta vasa restringendo consolidat, expectorationem prohibet, cum vasa cohibendo angustiora reddat.

Quomodo vero sua stipticitate contrariam peragit actionem, et obstructions, uti volunt Medici, referant, non tam certa fide amplectitur. Cachecticis, mensuris suppressis, et hypochondriacis chalybis usum suadent, ut hepatis, lienis ac uteri obstructions eliminantur: et effectum expectationi respondentem inveniunt, lunare tributum reddit non menstruata; floret facies cachectica, et hypochondriacus suos non metuit timores. An vero hoc agit
chalybs

chalybs vasa aperiendo obstructa, non immerito dubitamus, cum vasa in hisce affectibus re aliqua extranea non semper occludi judicamus. Sed cum vasa accidenti aliquo levi restricta, naturæ impulsui non obedientia, excretioni aut circuitui non facilem præbeant sanguini exitum; ad interiora repulsus recurrit sanguis, & ad vasa retrahitur majora. Quæ, copia affluente majore quam par erat, ulterius semper distenta relaxantur, ut in illis spatium seu hospitium largius quam solet, præbeatur. Unde ad extrema aut vasa minora non relaxata, non tanta circulatur vi, ac celeritate; sed in majoribus præcipue celebratur, adeo ut minora vasa minus distenta, onus illud naturæ molestum & plethoram deponere non sollicitantur. Atque hinc in medicorum observationibus ut obstructa æstimantur, cum revera sanguis in majoribus & nimium relaxatis internis præcipue circulatus ac retentus; in minoribus exitum aut evacuationem non quærit; sed relaxata & debilitata majora vasa, onus illud suscipiunt totum, redundantia impetum ferunt, & consuetas evacuationi excusant vias. Hinc

Hinc Cachecticæ Virgines mensuris deficientibus licet sanguis maxime redundat, pallidæ tamen & decoloratæ semper inveniuntur; cum venis in extremis exilibus, pulsuque debilio. i. In venis autem internis majoribus, multum redundat sanguis; maximeque distenduntur vasa, præcipue in pulmonibus, ac capite; atque hinc difficilis respiratio, & dolor capitis, cum narium hæmorrhagia frequenti, cachexiæ comites reperiantur:

Atque hisce vicem remedii obtinuit chalybs; quorum scilicet vasa interiora cuncta, aut partis alicujus particularis præcipua nimium relaxata, totius massæ redundantiam recipiunt, atque inde debilitantur, vicinis partes gravant, & debitam circulationem retardant. Hæc vitrioli stipticitas constringit rursus & contrahit, ut æquali proportione ad singula vasa derivetur sanguis, atque hoc modo singulis partibus proportionatus communicatur & sanguis & calor, ac vasa excretioni dicata redundantiam illam ac onus proprium modo in majoribus internis contentum suscipiunt, debitoque tempore excernunt, non quod obstructa referat, sed quia
nimium

nimum relaxata constringit chalybs.

Sed hic objici poterit, licet præparaciones Chymicæ chalybem in vitriolum resolvant; atque sic stipticitate sua constringat vasa, ut in dysenterica & fluxibus sistendis multū prodesse poterit: non præparatus autem aut crudus, ut obstrictiones eliminentur, exhibentur; atque hoc modo efficaciter magis operatur: unde credendum est non stipticitate opus hoc referandi, ut dictum est, peragi, sed virtute alia abstergente, quæ in præparatione privatur.

Chalybs præparatus feliciori forsitan successu in obstrictionum eliminatione suadeatur, quam non præparatus, ac minori nausea ventriculum gravat. Vbi in stomacho scilicet, crudus æque ac in vitriolum reductus, dissolvuntur ambo, & excremento æquali nigredine tingunt. Si itaque in ventriculo solvatur crudus, aut non præparatus; idemque quod à chymicis artificiali illorum dissolutione, naturali illa in ventriculo agatur; eosdemq; & in morbo & excretis edat effectus; quid obstat quin & easdē facultates ab eodem agendi principio luxuriantes habere concludamus?

F I N I S.